

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ADMINISTRAȚIE ȘI POLITICI
PUBLICE

TEZĂ DE DOCTORAT
REZUMAT

Coordonator științific

Prof. univ. dr. Dan Tudor Lazăr

Doctorand

Răzvan-Dorel Păuna

CLUJ-NAPOCA

2022

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
BABES-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABES-BOLYAI UNIVERSITAT
BABES-BOLYAI UNIVERSITY
TRADITIO ET EXCELLENTIA

Facultatea de Științe Politice, Administrative și ale Comunicării

ECONOMIA ȘI FINANȚELE SPORTULUI - PARTICULARITĂȚI EUROPENE

Coordonator științific

Prof. univ. dr. Dan Tudor Lazăr

Doctorand

Răzvan-Dorel Păuna

CLUJ-NAPOCA

2022

Cuprins

Introducere	3
Capitolul 1: Obiective, acțiuni și programe privind sportul în Uniunea Europeană	4
Introducere	4
1.1. Concepte generale despre sport	5
1.2. Obiectivele Uniunii Europene privind activitățile sportive	5
1.3. Planul strategic privind sportul	6
1.4. Acțiuni de implementare a planului strategic pentru sport	7
1.5. Valențe sociale ale sportului	7
1.6. Identitatea sportivă europeană.....	8
1.7. Colaborarea sportivă a UE cu țările terțe si organizațiile internaționale	9
Concluziile capitolului	10
Capitolul 2: Reglementări economice, diferențe organizatorice și stratificări ale sportului in Uniunea Europeană	10
Introducere	10
2.1. Reglementări ale economiei sportului in Uniunea Europeană	10
2.2. Sisteme naționale europene de organizare sportivă	11
2.3. Obiective și acțiuni de sprijinire a sportului în România	13
2.4. Diferențieri teritoriale și socio-demografice ale practicării sportului în Uniunea Europeană	14
Concluziile capitolului	17
Capitolul 3. Evoluția și caracteristicile pieței sportului	18
Introducere	18
3.1. Apariția și dezvoltarea elementelor financiare și comerciale în sport ..	18
3.2. Teoria economică a pieței sportului	20
3.3. Aspecte privind reglementarea politicilor concurențiale aferente finanțării în Uniunea Europeană	21
3.4. Elemente financiare și comerciale ale sportului în Uniunea Europeană și țările asociate	22
Concluziile capitolului	26

Capitolul 4: Conexiuni ale sportului cu economia, finanțarea și societatea	26
Introducere	26
4.1. Identificarea comportamentelor comune ale țărilor europene privind mecanismele de dezvoltare a sportului	27
4.2. Efectele finanțării sportului asupra performanței sportive și a sănătății publice	34
Concluziile capitolului	37
Concluzii finale	37
Bibliografie	38

INTRODUCERE

Tema tezei

Sportul nu e o doar o distracție, ci mai mult decât atât. Laturile din care poate fi privit sunt numeroase. El poate fi văzut în cele mai multe cazuri, de către practicanți, ca o modalitate plăcută de petrecere a timpului liber. Dacă privim însă prin prisma unor specialiști, lucrurile se complică. Dinspre sistemul medical, el se vede ca o modalitate practică de a aduce mai multă sănătate publică, prin scăderea incidenței sau gravității unor afecțiuni: diabet, obezitate, hipertensiune, depresie, etc. Dinspre sociologi el se vede ca o oportunitate de a rezolva sau ameliora unele probleme ca incluziunea socială, discriminarea, identitatea personală în societate, etc. Dinspre economiști, sportul se vede adeseori ca o piață de produse și servicii sau ca un sector economic. Viziunea aceasta este justificată prin relațiile lui cu comerțul, fiscalitatea sau investițiile publice și private.

Obiectivul principal

Scopul principal al tezei este de a înțelege mai bine relațiile sportului cu economia și finanțele. O atenție particulară este acordată relațiilor de cauzalitate dintre dezvoltarea sportului amator și profesionist pe de o parte și un set de indicatori economici, fiscali, culturali și de sănătate publică pe de altă parte. Vom pune în evidență și câteva tipuri comportamentale ale țărilor europene în privința acestor relații. Vor fi avute în vedere câteva aspecte punctuale:

1. Care sunt principiile de bază, obiectivele și programele după care funcționează sportul european;
2. Evidențierea stratificărilor din sportul european, atât teritorial, cât și între segmentele sociale naționale;
3. Măsurarea relațiilor de cauzalitate dintre sport și alte componente ale societății: economico-financiară, culturală și de sănătate.

Structura

În scopul elucidării obiectivelor declarate ale studiului, structura lucrării cuprinde patru capitole, cu următoarele tematici:

Capitolul 1. Obiective, acțiuni și programe privind sportul în Uniunea Europeană. Cel mai încheșat pachet de politici privind sportul pentru un ansamblu de țări este cel al Uniunii Europene. Ele privesc sportul în ansamblu, cu interacțiunile pe care acesta le are în societate. Ca urmare, toate politicile angajate pornesc de la un set de principii: echitate, eficiență, nediscriminare.

Capitolul 2. Reglementări economice, diferențe organizatorice și stratificări ale sportului în Uniunea Europeană. Aruncăm acum o privire și asupra reglementării relațiilor economice și financiare din jurul sportului: finanțări publice, sponsorizări, loterii și pariuri sportive, voluntariat, etc. Partea empirică a capitolului evaluează comparativ sportul de masă între țările europene, pe baza datelor dintr-un Eurobarometru.

Capitolul 3. Evoluția și caracteristicile pieței sportului. Capitolul face inițial un istoric al sportului european, cu accent pe aspectele economice. Partea empirică conține analize ale unor statistici europene care privesc latura economică și financiară a sportului: piața muncii, numărul de întreprinderi, consumul de bunuri și servicii sportive, etc.

Capitolul 4. Conexiuni ale sportului cu economia, finanțarea și societatea. Pentru a ține cont de complexitatea fenomenelor, apelăm la clusterizare, o analiză multivariată care permite studiul simultan al sportului în raport cu determinanții identificați anterior. Prin analize regresionale punem în evidență efectul finanțării de bază și a finanțării extinse a sportului asupra speranței de viață și a rezultatelor sportive internaționale a țărilor.

Concluziile finale. Realizează un rezumat scurt al principalelor rezultate obținute privind relațiile sportului cu alte componente ale societății.

CAPITOLUL 1. OBIECTIVE, ACȚIUNI ȘI PROGRAME PRIVIND SPORTUL ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Introducere

Abia în ultimul secol și jumătate putem vorbi de elemente comerciale, financiare, economice, sociale și culturale asociate sportului. La începuturile lor, aceste interacțiuni se manifestau destul de aleator, fără o direcție

precisă, tendință sau continuitate. Creșterea treptată a importanței sportului a dus la apariția primelor competiții internaționale. Odată cu acestea a apărut și necesitatea reglementării lor.

1.1. Concepte generale despre sport

Deși în Uniunea Europeană, multe aspecte economice, juridice și financiare au fost compatibilizate între țările membre și s-au creat organisme comune de reglementare și gestiune, este mult mai puțin cazul sportului. După Tratatul de la Lisabona (Lisbon Treaty, 2007) a început să se contureze un cadru comun de reglementare și atribuții specifice pentru unele instituții comunitare abilitate pentru sport. În prevederile legale de funcționare a organismelor europene există specificări clare legate de sport, în articolul 165 privind funcționarea instituțiilor unionale (Meier & Garcia, 2013).

Pe lângă viziunea despre sport ca piață și activitate, sunt avuți în vedere și sportivii. Este instituit principiul protecției fizice, morale și financiare. O atenție specială în acest context este acordată copiilor, juniorilor și tineretului, care sunt vizați în mod precis de aceste mecanisme de sprijin (Henry, 2013).

Pe lângă cadrul general, Uniunea Europeană a intervenit activ și în diferite situații concrete. De exemplu Curtea de Justiție a Uniunii Europene s-a pronunțat în favoarea sportivilor în litigii ale acestora cu organizații sportive naționale. Cel mai cunoscut este cazul Bosman, în fotbal (Marcén, 2016) care a dat practic câștig de cauză circulației neîngrădite a sportivilor profesioniști din fotbal, eliminând restricții naționale cu privire la numărul de jucători străini.

1.2. Obiectivele Uniunii Europene privind activitățile sportive

Desigur, înainte de orice reglementare se stabilesc principiile de bază. Acestea au fost agreate la nivelul statelor membre și ca urmare s-a putut defini un set de competențe adecvate pentru instituțiile de reglementare. Ulterior competențelor s-au investigat și apoi au devenit operaționale acțiunile efective care permit intervențiile necesare implementării politicilor. În consecință, în prezent, obiectivele urmărite sunt foarte diverse ca și arie de acoperire (Garcia și colab., 2018) și vizează:

- Asigurarea echității și corectitudinii în toate manifestările sportive, concursurile și alte tipuri de competiții care au loc în țările aparținătoare UE;
- Asigurarea protecției participanților și sportivilor, din punct de vedere fizic și medical, indiferent de proveniența individului și resursele financiare disponibile;
- Asigurarea unei deschideri cât mai largi posibil, pentru o participare cât mai largă și mai variată din punct de vedere al națiunilor participante pentru toate manifestările care au loc în aria Uniunii Europene;
- Asigurarea unei protecții de ordin moral și financiar, inclusiv prin combaterea discriminării și a bullingului.

1.3. Planul strategic privind sportul

Dincolo de principiile și obiectivele formulate pentru sport În Cartea Albă a Sportului, implementarea lor trebuie făcută printr-un plan de acțiune. Acesta este denumit „New work plan for sport”, derulabil pentru perioada dintre 2017 și 2020. Adoptarea lui pe cale legislativă s-a făcut astfel:

- În prima etapa s-a adoptat de către Consiliul European, în cadrul unei sesiuni din anul 2011;
- În a doua etapă s-a adoptat planul final în forma sa definitivă în primăvara anului 2014.

Deși este conceput ca și plan de acțiune, acest document care se referă la intervalul dintre 2014 și 2017 face referire la trei obiective primordiale care se doresc a fi operaționalizate:

- Instituirea practicilor eficiente care pot garanta egalitate, nediscriminare și integritate în sport;
- Creșterea importanței sportului ca piață prin sporirea fluxurilor comerciale și financiare în toate țările membre ale uniunii;
- Accelerarea conexiunilor dintre ansamblul activităților cu caracter sportiv și diferite sectoare neeconomice ale societății.

Planul „New work for sport” este alcătuit astfel încât să respecte alte drepturi stipulate în legislația europeană. Amintim aici (1) Carta Europeană a

Drepturilor Femeilor în Sport (EMWF, 2019) și (2) Carta privind combaterea discriminării LGBT în sport.

1.4. Acțiuni de implementare a planului strategic pentru sport

Desigur, observațiile planului amintit sunt foarte utile pentru a trasa direcțiile de urmat, pornind de la un set de principii și definirea obiectivelor. Pentru ca ele să fie operaționalizate s-au constituit câteva grupuri de specialiști. Ele trebuie să urmărească un set precis de obiective definite prin plan:

- Monitorizarea meciurilor și evenimentelor pentru a evita posibile intervenții ilegale de a truca rezultatele sportive la competiții (EUR-LEX, 2017);
- Examinarea modului de gestionare a instituțiilor sportive pentru a semnaliza și corecta deficiențe și ineficiențe de manageriere;
- Examinarea teoretică și practică a relațiilor comerciale, economice, de marketing și financiare care gravitează în jurul sportului (EUR-LEX, 2017);
- Studierea efectelor diferențiate ale multitudinii de activități sportive în relația lor cu sănătatea individuală și sănătatea publică;
- Asigurarea resurselor de forță de muncă umană și materială pentru sportul amator și profesionist.

Dacă în planul operațional dedicat intervalului de timp dintre 2014 și 2017 organizarea a fost mai stufoasă, în perioada ulterioară de implementare a obiectivelor (2017-2020) organigrama planului de acțiune s-a simplificat, trecând de la cinci la doar două echipe de specialiști operaționali. Metodologiile principale de acțiune care s-au definit au fost:

- Aria tematică a integrității, echității și nediscriminării;
- Aria tematică a creșterii potențialului uman implicat în activitățile cu caracter sportiv.

1.5. Valențe sociale ale sportului

Prima recunoaștere europeană de mare anvergură a valențelor sociale și influențelor pozitive ale sportului în societate a fost făcută de către

Parlamentul Europei în anul 2012 prin rezoluția intitulată Dimensiunea Europeană a Sportului. Ca urmare a acestei recunoașteri s-a dispus la:

- Crearea unui buget special dedicat sportului, pentru toate națiunile comunității europene (EUR-LEX, 2017). Justificarea acestuia este dată de efectele benefice ale sportului asupra sănătății individuale și publice, economiei, vieții socio-culturale și tradițiilor;
- Recomandarea fermă de implementare a disciplinelor sportive și de educație fizică în cadrul proceselor educaționale ale copiilor și tineretului la toate nivelele educaționale și de vârstă.
- Luarea în considerare a studiilor de specialitate care estimează efectele diferențiate ale diferitelor activități care prin îmbunătățirea sănătății reduc cheltuielile publice și private pentru îngrijirea sănătății (Quintal & Lopes, 2016);
- Recomandarea Comisiei Europene pentru statele membre de a sensibiliza și stimula personalul de specialitate superior și mediu din domeniul sănătății pentru ca acesta să recomande activitățile fizice adecvate pentru populație;
- Susținerea programelor statelor comunitare de formare a voluntarilor și de creere a unor sisteme naționale de administrare publică centrală și locală, care nu doar să permită, ci să și încurajeze activ voluntariatul (Osipov & Vonog, 2016);
- Obligativitatea lipsei de toleranță privind manifestările de discriminare pentru sportivi individuali sau membri ai comunităților LGBT (Krane, 2016);

1.6. Identitatea sportivă europeană

Instituțiile centrale europene sunt preocupate de asemenea de a crea o identitate prin sport cu particularități europene bine definite. Pentru acest scop sunt avute în vedere diverse acțiuni sau cadre de organizare care să pună în valoare activitățile cu caracter sportiv, care să devină în acest fel un vector de imagine în cadrul politicilor generale de dezvoltare economică și socială la nivel comunitar. În sensul sporirii și clarității imaginii identitare, se au în vedere următoarele:

- Desfășurarea ritmică, în fiecare an a unei manifestări foarte ample denumite Ziua Europeană a Sportului. În cadrul acesteia, accentul cade cu preponderență asupra a două aspecte de interacțiune: (1) efectele sociale benefice ale sportului public și (2) efectele benefice ale sportului de masă și a celui profesionist asupra stării de sănătate.
- Selectarea prin concurs a unui oraș care va purta titulatura de Capitală Europeană a Sportului (AcesEurope, 2022). Derularea activităților se face prin colaborări între primăria orașului, guvernul național corespondent și Asociația capitalelor europene ale sportului. Din partea asociației se oferă sprijin organizațional, logistic, financiar și de imagine.
- Se oferă suport moral și financiar pentru sporturi tradiționale care nu au neapărat impact internațional (Summerley, 2020). Mecanismul de sprijin vine din conceptul de bază al comunității europene, denumit Unitate în Diversitate (Alber & Gilbert, 2009).

1.7. Colaborarea sportivă a UE cu țările terțe și organizațiile internaționale

Pe lângă obiectivele și acțiunile care vizează spațiul comunitar, Parlamentul European a reglementat de asemenea și relațiile sportive dintre Uniunea Europeană în ansamblul său, fiecare stat membru și alte țări ale lumii (European Parliament, 2012):

- Entitatea legislativă europeană a făcut recomandări de politici privind cadrul relațiilor de colaborare, diferit de cel intracomunitar, privind câteva aspecte:
- Cadrul relațiilor contractuale care reglementează prețurile și tipurile de clauze contractuale pentru situațiile transferării jucătorilor profesioniști;
- Cadrul de reglementare pentru pariurile de pe piața neagră și sancționarea acestora;
- Recomandările legislative împotriva pirateriei digitale și nerespectarea proprietății intelectuale;
- Monitorizarea și măsurile adecvate pentru protecția copiilor și tinerilor implicați în sportul profesionist și amator;

- Parlamentul European a pus în evidență importanța colaborării cu state cu economie mai puțin dezvoltată, pentru a impulsiona dezvoltarea sportului și pe teritoriul acestora.

Concluziile capitolului

Acest capitol introductiv are în primul rând rolul de a facilita înțelegerea lumii sportului, nu doar din perspectiva unui individ, ci mai degrabă din cea a societății. Interacțiunile economice, comerciale, financiare și sociale au făcut necesare reglementarea complexă a acestui domeniu. Așa cum am arătat, Uniunea Europeană se implică activ în cadrul juridic și normele de aplicare a prevederilor privind sportul, la mai multe nivele: Parlamentul Europei, Comisia Europeană, Comisia pentru Sport, etc. Sunt reglementate astfel mai multe aspecte ca sistemul educațional, conduita sportivilor, relațiile între federațiile comunitare, relațiile cu țările terțe, etc.

CAPITOLUL 2. REGLEMENTĂRI ECONOMICE, DIFERENȚE ORGANIZATORICE ȘI STRATIFICĂRI ALE SPORTULUI ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ

Introducere

Încercăm să înțelegem diferențele de sport existente, prin prisma structurilor organizatorice diferite și a datelor statistice dintr-un Eurobarometru din 2018. Studiul începe cu elemente de economie și finanțe în sport reglementate de structurile UE. Vom aborda apoi câteva aspecte ale diferențierilor dintre structurile organizatorice sportive ale țărilor. Facem o analiză amplă a unor statistici sportive europene din care vor reieși două concluzii: (1) existența stratificării teritoriale și sociale a practicării sportului în Europa; (2) existența unor mecanisme de substituibilitate, prin care unele categorii sociale compensează sportul prin alte activități.

2.1. Reglementări ale economiei sportului in Uniunea Europeană

Datorită conturării tot mai evidente a unei piețe și a unei economii a sportului, a rezultat necesitatea unor reglementari legale și recomandări și

asupra acestor componente. Principalele arii de interes ale economiei sportului asupra cărora forul legislativ european s-a pronunțat (European Parliament, 2012) sunt:

- Particularități pe care le prezintă activitățile cu caracter sportiv atunci când se reglementează mecanismele de piață și legile antitrust sau alte prevederi care reglementează piețele concurențiale (Kaplan, 2014);
- Recomandări pentru forul guvernamental al comunității statelor europene pentru a furniza ghiduri de reglementare inclusiv juridice, cu scopul de a reduce sau elimina inconsistențele legislative (Rossi, 2016);
- Recomandarea ca atât instituțiile guvernamentale europene, cât și fiecare din țările comunitare să sprijine activ acțiunile de voluntariat personal sau organizațional (European Parliament, 2012);
- Necesitatea unei instruirii de bază și specializate pentru persoanele care doresc să se implice în voluntariat și încadrarea lor în alte proiecte sociale, în care sportul poate fi angrenat;
- Recomandarea de a stabili un cadru unic de recunoaștere și certificare a diplomelor, studiilor sau altor abilitații necesare practicării activităților în sport (sportivi, antrenori, manageri, etc) (Mineiro, 2020). De asemenea se recomandă identificarea unor sisteme de certificare pentru voluntarii cu activitate consistentă în activitățile și evenimentele sportive;
- Se recomandă de asemenea ca pe cât posibil să se creeze structuri economice, chiar instituții dedicate care să poată prelua eficient spre piața muncii foștii sportivi de performanță (European Parliament, 2012);
- Recomandarea spre toate țările aparținătoare comunității, dar și către executivul european să introducă elemente de protecție socială în sport, pentru o bună incluziune socială a sportivilor cu venituri mai reduse sau a celor care acționează în sporturi cu valoare comercială mai redusă, dar cu un bun impact social și asupra sănătății publice (Cortês Neto, 2020).

2.2. Sisteme naționale europene de organizare sportivă

Există motivații multiple pentru a studia structurile organizatorice sportive la nivel național. Aici există mai multe componente, dar le putem totuși diviza în secțiunea publică și secțiunea privată. Vom vedea că există

deosebiri majore de funcțiuni legale ale instituțiilor publice sportive, dar și ale comitetelor naționale care au aderat la Comitetul Internațional Olimpic. Este foarte eterogen și gradul de independență a sportului în raport cu instituțiile publice de specialitate, inclusiv a ministerelor (Nafziger, 2011). Tot legat de autonomia diferită se remarcă și gradul diferit de independență financiară în raport cu finanțarea directă din fondurile statului.

Pentru a înțelege diferențele de abordare, trebuie să facem apel la cele mai înalte principii de organizare, care provin din chiar sistemele constituționale naționale (Nafziger, 2011). În legea fundamentală apar precizări exacte privind sportul în unele țări (de exemplu în cazul Spaniei, vezi Kokolakis și colab., 2012), sau este explicat ca și sport în mod clar în legislație (cazul Franței, vezi Verheyden, 2010). În alte sisteme legislative naționale există cel puțin o lege a sportului distinct tratată sau înglobată în legi ale timpului liber (Danemarca, vezi Evald & Halgreen, 2021). Există însă și națiuni în care noțiunea de sport apare sporadic, și este cazul mai ales al unor sisteme politice federative (Germania sau Austria) (Petry și colab., 2004; Pan, 2011).

Diferențe majore între țări apar și la modul în care atribuțiile ministerului de specialitate se distribuie spre diverse departamente, comitete și comisii (Nafziger, 2011). Două cazuri clasice (Petry și colab., 2004) de centralizare sunt Franța (Verheyden, 2010) și Irlanda în care există ministere total sau aproape total dedicate problemelor sportului. În schimb, în țările nordice sau în Italia (Eid și colab., 2012), responsabilitățile aferente diferitelor aspecte ale activităților cu caracter sportiv amator sau profesionist sunt disipate în mai multe portofolii ministeriale (Nafziger, 2011).

Pe lângă diferențele constatate la nivelul atribuțiilor de organizare, există și discrepanțe de ordin financiar. Vorbim aici de două aspecte. În primul rând modul în care se autofinanțează organismele centrale de monitorizare și guvernare poate fi diferit (Nafziger, 2011). În majoritatea cazurilor acestea se alimentează din fonduri publice. Există însă și sisteme în care organismele centrale se cofinanțează prin contribuții private, inclusiv ale cluburilor și asociațiilor sportive. În al doilea rând există diferențe în modul în care autoritățile de nivel ministerial pot aloca fonduri pentru

mișcarea sportivă. În sistemele mai centralizate, transferul este aproape discreționar, în timp ce în altele, alocarea fondurilor publice este mult mai redusă și se face pe bază de competiție de proiecte finanțabile.

Este util să ne oprim puțin și asupra punctelor comune ale sistemelor de organizare a sportului din țările aparținătoare Uniunii Europene: (1) Structura organizațională este întotdeauna ierarhică, de tip piramidal; (2) La baza organizării activităților sportive se află cluburile și asociațiile sportive. Deasupra lor se află federațiile, naționale și apoi europene; (3) Există în toate sistemele naționale o discriminare clară între drepturile și atribuțiile sectorului public și cele aferente mediului privat și mișcării sportive; (4) În unanimitate, există implicare publică de nivel național pentru reglementarea problemelor sportului; (5) În nici o țară, autoritatea publică nu este singura care intervine în sport, ci își partajează atribuțiile cu mișcarea sportivă și mediul privat.

2.3. Obiective și acțiuni de sprijinire a sportului în România

Sistemul este unul ierarhic, de tip piramidal, având în vârf un organism guvernamental, un minister de profil. Numele și atribuțiile acestuia s-au mai schimbat în timp, dar în cea mai mare parte s-a numit Ministerul Tineretului și Sportului. Deoarece el trebuie să gestioneze o multitudine de politici și acțiuni, a fost necesar ca acestea să fie divizate în mai multe sectoare (Tătar și colab., 2018). În acest fel, s-a reușit în bună măsură să se promoveze performanța sportivă și participarea populației la sport, dar să se abordeze și relațiile cu societatea (cultură, arte, incluziune socială, educație și formare pentru foștii sportivi, etc).

Ghidul principal urmărit de forul suprem de gestionare a sportului din România este documentul european intitulat Cartea Albă a Sportului MTS (2021). Aici sunt descrise principiile de bază ale mișcării sportive, în special relațiile cu sănătatea individuală, sănătatea publică și calitatea vieții. Ca urmare, și România și-a propus să urmeze aceste deziderate, care constituie acum cadrul politicilor sportive naționale (Tătar și colab., 2018).

Politicile definite și acțiunile Ministerului acționează atât la nivel național, cât și la nivel județean și local. Acestea sunt atât acțiuni continue, cât și acțiuni punctuale, derulate prin unele proiecte ocazionale, în special

cu finanțare structurală din fonduri europene MTS (2021). Putem aminti aici Olimpiada Sportului Școlar, derulată în cadrul programului european Pierre de Coubertin.

Strategiile derulate prin Ministerul Tineretului și Sportului au în vedere printre altele dezvoltarea la capacitate cât mai mare a potențialului fizic uman la nivelul elitelor pentru a realiza performanțe de nivel internațional (Stănescu și colab., 2020). De asemenea, o politică importantă este stimularea interesului populației pentru sport, având în vedere că România ocupă ultimele poziții la gradul de penetrare al sportului de masă în populație (Eurostat, 2022). Nu în ultimul rând se are în vedere integrarea socială prin sport, îndeosebi a categoriilor defavorizate social și economic.

MTS a reușit în ultimele două decenii să acționeze simultan în două direcții: (1) să creeze cadrul organizațional în care să se desfășoare atât sportul de masă, cât și cel profesionist; și (2) să inițieze și să operaționalizeze câteva programe specifice, care vizează atât sportul public, cât și performanța sportivă internațională MTS (2021). Ceea ce este nou în România, ministerul a început să încurajeze cercetarea și dezvoltarea în sport, atât privind echipamentul sportiv, cât mai ales metodele de antrenament (Tătar și colab., 2018). S-a înțeles că performanțele internaționale nu pot veni doar ca urmare a talentului, muncii și voinței sportivilor, ci sunt determinate în mare măsură de o logistică adecvată.

2.4. Diferențieri teritoriale și socio-demografice ale practicării sportului în Uniunea Europeană

Studiile academice și statisticile internaționale au făcut în nenumărate rânduri asocieri între activitățile fizice efectuate de o persoană și sănătatea sa fizică și intelectuală. Aceste demonstrații s-au derulat atât la nivel micro, vizând persoanele, cât și la nivel macro, implicând indicatori agregați ai sportului și sănătății la nivel național.

În acest demers vom încerca să furnizăm o imagine de ansamblu atât asupra activităților care implică efort fizic într-un cadru mai general, cât și asupra sportului propriu-zis în particular, pe ansamblul statelor europene comunitare, dar și cu individualitățile naționale specifice remarcate. Mai investigăm de asemenea dacă există posibile efecte de substituibilitate între

sport și alte activități cu efort fizic, respectiv dacă există o mulțime globală de activități posibile din care individul își efectuează alegerea. Datele necesare unor astfel de evaluări sunt furnizate printr-un Eurobarometru, adică un sondaj de mare amploare, desfășurat în toate statele aparținătoare Uniunii Europene.

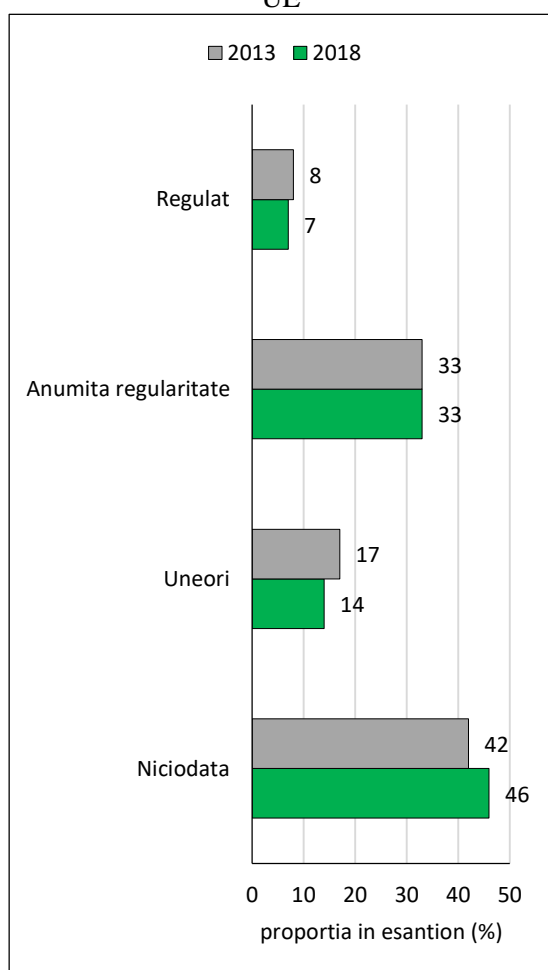
2.4.1. Rezultate sintetice ale practicării sportului în UE

Înainte de analize detaliate, putem trage câteva concluzii dintr-o privire generală asupra datelor:

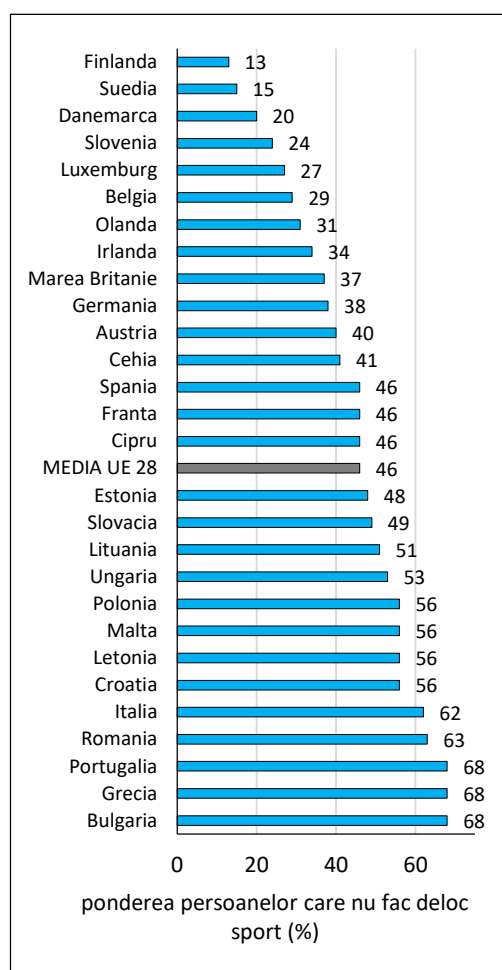
- Aproximativ 50% din ansamblul cetățenilor de pe cuprinsul țărilor comunitare nu realizează niciodată sport;
- 20% din populația globală europeană poate fi considerată ca fiind implicată în sport, deoarece îl practică cu regularitate cel puțin o dată la șapte zile;
- Se poate considera un segment de populație sportivă de aproximativ 7 procente, deoarece aceștia practică atât regulat, cât și frecvent, respectiv de minim 5 ori pe o perioadă de 7 zile;
- Cel mai dezamăgitor fapt este acela că proporția generală a participării la sport nu s-a schimbat în bine față de Eurobarometrul anterior, din urmă cu 5 ani. Dimpotrivă, estimările arată o scădere cu 4% a acestui indicator;
- Deși participarea la sportul efectiv este în regres, se mai adaugă suplimentar și scăderea participării în alte activități fizice. Ponderea celor care nu le practică deloc nici pe acestea a crescut cu 5% în ultimii 5 ani.
- Dacă privim global, pe toate țările și indiferent de alte caracteristici, femeile practică sportul mai puțin decât persoanele de sex masculin. Mult mai pregnant este acest fenomen pentru persoanele de vârstă tânără (sub 25 de ani);
- Dacă privim din punctul de vedere al vârstei, cantitatea de sport practică este invers proporțională, iar acest rezultat este identic chiar dacă ne referim pe ansamblul activităților care implică efort fizic intens sau moderat;

- Din punct de vedere al diferențierilor teritoriale, ponderile cele mai mari de implicare se găsesc în țări din nordul continentului european, cu peste 60% : Suedia, Finlanda și Danemarca;
- La polul opus, și cu valori opuse, adică peste 60% din persoane care nu fac niciodată sport sunt țări din sudul sau sud-estul Europei: Grecia, Portugalia și Bulgaria;

Proporția respondenților în raport cu frecvența practicării sportului pe ansamblul UE

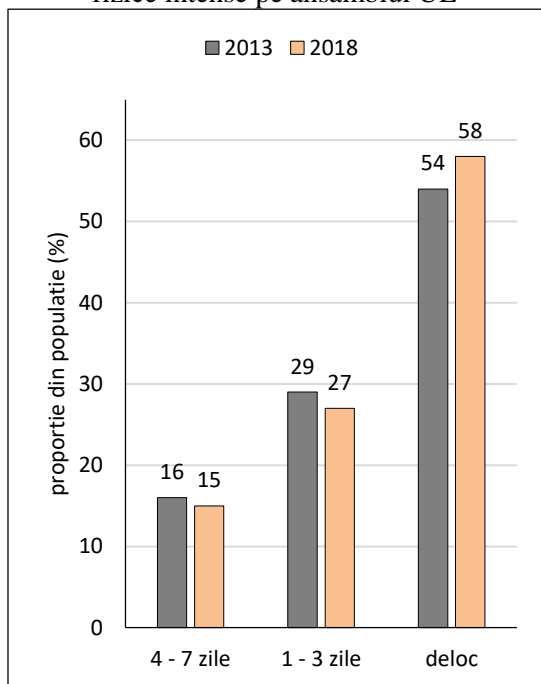

Proporția respondenților care nu fac deloc sport în țările UE

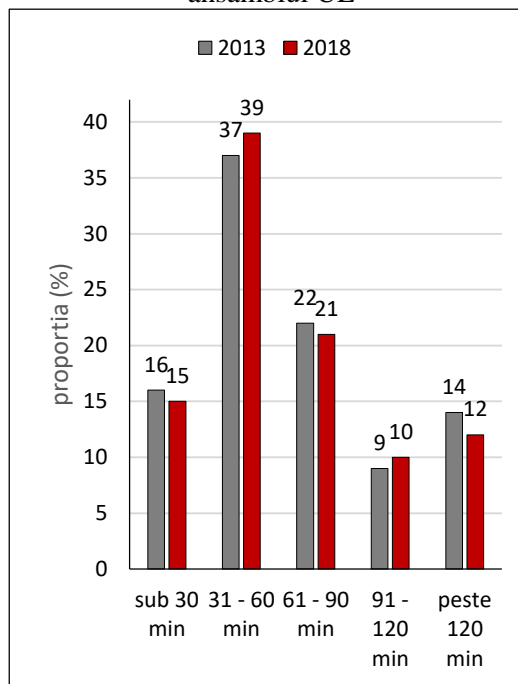

- Între 10 și 15 procente (în funcție de țară) nu efectuează mișcare deloc (practic stau în continuu) peste 8 ore pe zi;
- Tot raportat la intervalul ultimilor 5 ani s-a constatat o scădere a preferinței de a desfășura activității în baze sportive dedicate, crescând ponderea celor alternative cum ar fi parcurile, drumul de acasă la servicii, sau mediul casnic;

Proporția în raport cu numărul de zile pe săptămână alocate practicării activităților fizice intense pe ansamblul UE

Proporția respondenților în raport numărul de minute de activitate fizică intensă pe ansamblul UE

- Pe primul loc în topul preferinței locației sunt parcurile descoperite, în natură, fie că au destinație sportivă dedicată sau nu (40%), gospodăria proprie (32%) și apoi alte locații diverse ca traseul de acasă la servicii, deplasările la centrele comerciale, etc (23%);

Totuși, această analiză a statisticilor din Eurobarometru indică unele căi posibile de urmat pentru politicile corecte. Pe lângă politicile europene, există și cele naționale, care sunt diferite de la o țară la alta. Trebuie deci urmat exemplul celor de succes. Privind stratificarea socială, trebuie intervenit pentru o mai mare democratizare a sportului. Unele sporturi devin relativ scumpe, datorită unei oferte relativ mici. Adică dacă numărul sălilor de sport de exemplu este mic, cererea va duce la o escaladare a prețurilor, aducând discrepante majore de utilizare.

Concluziile capitolului

Capitolul a abordat câteva tematici care par divergente la prima vedere. De fapt, ele au un scop unic: de a explica diferențierile sportive (de practicare în masă și rezultate internaționale) existente atât între națiuni, cât și în interiorul acestora, între categoriile socio-economice și demografice.

Toate aceste concluzii degajate nu sunt decât parțiale. Pentru înțelegerea mai bună a diferențierilor existente trebuie înțelese și puse în evidență mecanismele de cauzalitate. Vom realiza acest lucru în capitolele următoare, prin instrumente adecvate: analize bivariate, clusterizare și modele econometrice. Acestea vor pune în evidență corelațiile cu indicatori economici, fiscali, culturali și ai sănătății publice.

CAPITOLUL 3. EVOLUȚIA ȘI CARACTERISTICILE PIETEI SPORTULUI

Introducere

Dezvoltarea fluxurilor financiare din jurul sportului a stârnit interesul finanțistilor de a studia mărimea, structura și impactul acestora. Principalii finanțatori sunt autoritățile publice, corporațiile și voluntariatul. Căile prin care acestea ajung la consumatorii de sport îmbracă tot mai multe forme, unele fiind specifice sportului, cum ar fi sponsorizarea.

Desigur, teoria nu este de ajuns. Specificitățile și mecanismele financiare și de piață pot fi mai complet evidențiate dacă se au în vedere date statistice. De aceea, evaluăm piața sportului în mod concret, folosind date naționale agregate pentru țările Uniunii Europene și a câtorva țări asociate. Pentru a avea relevanță și comparabilitate, datele sunt extrase din aceeași sursă, respectiv Eurostat (2021).

3.1. Apariția și dezvoltarea elementelor financiare și comerciale în sport

Elementele incipiente ale pieței activităților sportive s-au prefigurat în primul deceniu al secolului al XX-lea. Dezvoltarea accelerată nu a fost însă posibilă imediat, din lipsa unor elemente de bază care există în prezent: transmisiunile evenimentelor sportive majore prin radio și televiziune, mecanismele de sponsorizare din fonduri publice și private și implicarea marilor corporații multinaționale în acest fenomen. Chiar și fără aceste elemente, piața sportului, în special latura ei comercială a fost în continuă creștere, în special în țările mai dezvoltate ale lumii, dar și ca piață globală, la nivel mondial. Cele trei elemente amintite nu au început să acționeze

simultan, transmiterea evenimentelor prin mass-media a fost primul element de impact, dar celelalte două au impactat mai tarziu, după anii 1950'. Implicarea relațiilor de comercializare în sport au apărut atunci când promotorii unor evenimente, incipient la cele de box și curse de cai au sesizat că o parte din populație ar fi dispusă să aloce mijloace financiare pentru a asista la derularea unor evenimente sportive (McComb, 2004, Gratton et al., 2012). Primele evenimente sportive de mari dimensiuni supuse comercializării au fost Jocurile Olimpice din perioada modernă. Unii autori (Tomlison, 2004) consideră că elementele incipiente ale procesului de sponsorizare din partea organismelor private au avut loc la ediția de la Atena, din 1896.

Primul sport vizionat la televiziune a fost în Anglia, în 1937 cu ocazia turneului de Mare Șlem. A urmat fotbalul, în 1938, cu un meci internațional transmis în direct de televiziunea națională britanică. Desigur, impactul inițial asupra societății în ansamblu a fost de mică importanță, deoarece procentajul familiilor deținătoare de aparate TV era insignifiant. Explozia de popularitate s-a produs între 1951 și 1970 când acest procentaj a trecut de la 10% la 90% în Marea Britanie. O sursă foarte importantă, uneori chiar pe poziția întâi a finanțării activităților cu caracter sportiv este dată de taxele aplicate pentru transmisiile de televiziune a evenimentelor sportive majore. De exemplu în cazul Olimpiadelor, sumele provenite de la trusturile media pentru difuzări contribuie cu aproximativ 55% din finanțarea totală, sponsorizările din surse publice și private contribuie cu aproximativ 33%, iar cele din vânzarea directă a biletelor către spectatori se rezumă la circa 10% (Horne & Manzenreiter 2016).

Un punct de cotitură l-a constituit Olimpiada de vara din 1984, desfășurată pe teritoriu american, la Los Angeles. Până la acest eveniment, Jocurile Olimpice erau considerate evenimente costisitoare, suportate de stat, dar care aduceau pagube financiare importante. Directorii comitetului de organizare au redus numărul de parteneri de sponsorizare la aproximativ 30, față de peste 600 la edițiile anterioare. Astfel, încasările din sponsorizări, prin concurență stimulată au crescut de circa 20 de ori față de edițiile imediat anterioare (Smart, 2018), iar contribuția medie a unei corporații a fost de aproximativ 4 milioane de dolari americani. Pe lângă limitarea companiilor

participante, s-a limitat și numărul de produse și servicii pentru care se putea face publicitate. S-a creat astfel un mediu concurențial acerb care a dus la o escaladare fără precedent a prețurilor ca urmare a luptei comerciale declanșate (Tasaddoghi et al., 2020).

3.2. Teoria economică a pieței sportului

Elementele incipiente care au pus bazele teoretice ale economiei sportului apar într-un articol al lui Rottenberg (1956). El investighează elemente precise legate de forță de muncă în sportul profesionist din nordul continentului american. Puțin timp mai târziu, Neale (1964) investighează teoretic și empiric sectorul privat al sportului de înaltă performanță. El a subliniat particularitățile care fac ca sectorul sportiv să necesite abordări economice diferite față de alte sectoare economice.

În Europa, bazele teoretice ale cercetărilor fundamentale din economia sportului au fost puse de cercetători din UK, în jurul anului 1975 (Gratton et al., 2012). Ei s-au concentrat pe sporturile preferate de britanici, în special pe fotbal și au reușit să evidențieze diferențele față de particularitățile semnalate în SUA.

Diversificarea punctelor de interes s-a manifestat doar din ultimele două decenii ale secolului trecut, cuprinzând aspecte mult mai variate, cu teorii provenind din finanțe, macroeconomie și economia muncii. Îndeosebi în marile economii sportive europene, Germania și Franța, sfera de interes a cuprins inclusiv particularitățile specifice din activitățile sportive pentru amatori (Andreff și Symanski, 2006, Gratton et al., 2012).

Astfel, treptat, sportul este privit holistic, în întregul său, studiindu-se piața sportului prin elementele tehnice ale analizei economice clasice, investigându-se în primul rând cererea, oferta și mecanismele diferite de formare și evoluție a prețurilor. Un pas important l-a constituit studiul estimăției contribuției sportului la PIB, la nivel European fiind apreciat în jur de 2% (Seippel, 2017). O preocupare majoră a fost legată de estimările legate de forța de muncă din sport (Lechner & Downward, 2017).

Alte topicuri abordate în literatura academică recentă vizează modelele de finanțare din fonduri publice și private, transferurile de jucători și mecanismul contractual și financiar de formare a prețurilor aferente,

mecanismele concurențiale și monopolistice de atribuire a drepturilor de difuzare și promovare, veniturile directe și indirecte ale sportivilor, etc (Carlson et al., 2015, Velema, 2018). Cercetările mai arată că deși sumele vehiculate în sportul profesionist par uriașe, de fapt grosul economiei sportului vizează practicanții neprofesioniști. Se include aici cheltuieli ale indivizilor obișnuiți, în cele mai multe cazuri fiind practicanți ocazionali de sport. Este vorba despre achiziția de îmbrăcăminte, încălțăminte și alte materiale sportive (mingi, rachete, schiuri, etc), abonamente la săli, terenuri și alte facilități, etc.

3.3. Aspecte privind reglementarea politicilor concurențiale aferente finanțării în UE

În prezent, statele membre ale UE și organismele centrale de conducere își orientează tot mai accentuat privirea spre aspectele financiare și economice ale activităților sportive. Această orientare se datorează și aspectelor economice și sociale implicate de aceste activități, în special asupra calității și sănătății vieții cetățenilor.

Deși în general este vorba de perspective viitoare, s-au agreat prin consens câteva obiective majore (European Commission, 2018) la care politicile comune europene trebuie să răspundă:

- Creșterea gradului de observare și prelucrare a datelor provenite din activitățile sportive pentru a putea realiza previziuni coerente, integrate în politicile generale economice și sociale;
- Evaluarea precisă și pertinentă a potențialului economic generat de activitățile cu caracter sportiv, la nivele naționale, regionale și locale;
- Punerea în practică a unor măsuri privind diferitele tipuri de finanțare a activităților sportive;
- Crearea unui cadru legislativ adecvat care să frâneze tendințele de monopol, în concordanță cu legislația generală europeană referitoare la concurențele corecte și eficiente ale piețelor;
- Măsuri de aplicare concretă a prevederilor legale aferente finanțării guvernamentale, cu respectarea de asemenea a legislației europene anti-monopol;

- Punerea în evidență a modalităților de finanțare din surse publice centrale și locale pentru activitățile de bază cu caracter sportiv;
- Inventarierea, încurajarea și orientarea modalităților de finanțare din surse private a sportului;
- Punerea în practică a unui cadru de conștientizare pentru toți actorii și instituțiile cu implicații sportive, administrative, economice și sociale, cu respectarea cadrului de reglementare a proprietății intelectuale.

Pentru implementarea obiectivelor propuse, în cadrul comunitar european, la nivelul organismelor de reglementare s-au defalcat câteva direcții prioritare (Breda et al., 2018) prin care se pot realiza acțiuni eficiente:

- Datele de tip statistic privind activitățile sportive și baza materială aferentă;
- Legislația-cadru privind reglementările împotriva monopolurilor;
- Asigurarea unui mix de finanțare derulabil pe o perioadă mai îndelungată;
- Modalitățile de finanțare din surse publice centrale, regionale și locale;
- Definirea clară a drepturilor de proprietate materială și intelectuală;
- Drepturile de publicitate, informare și marketing.

În cadrul de analiză al obiectivelor și măsurilor de implementare a acestora este de notat faptul că în general, măsurile politice europene se concentrează mult pe cadrul concurențial corect și eficient în întreaga piață europeană, principii care sunt înscrise în politica mai generală a UE, încă de la înființarea acesteia, în anul 1957 (Bartalevich, 2013).

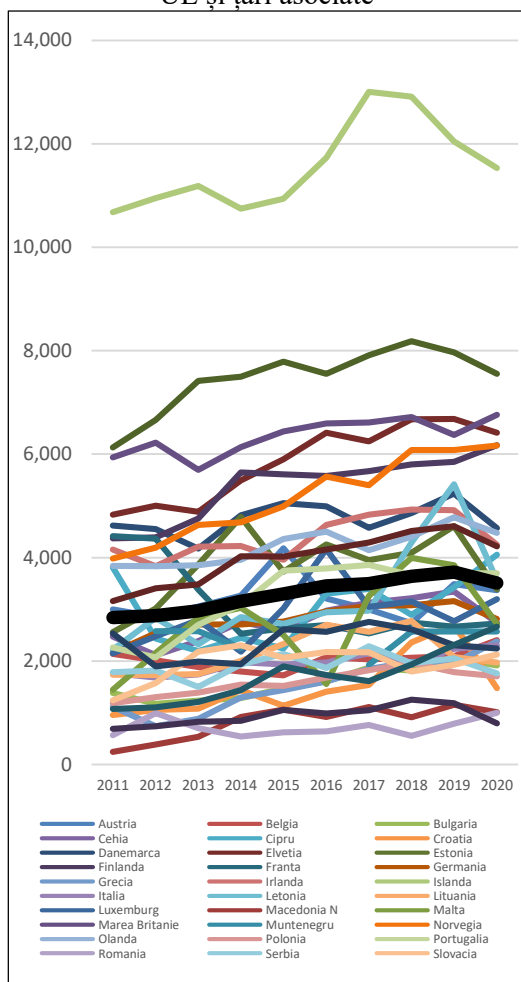
3.4. Elemente financiare și comerciale ale sportului în Uniunea Europeană și țările asociate

Conform datelor CE, la nivelul Uniunii Europene s-au remarcat o serie întreagă de efecte de natură macroeconomică ale sportului, ponderea valorii adăugate asociate domeniului sportiv reprezentând 1,13 % din totalul bugetar (cu mențiunea că totalul cotei reale a sportului, prin prisma veniturilor și a producției, se dovedește a fi de aproape șase ori mai mare în comparație cu datele regăsite la nivelul statisticilor oficiale).

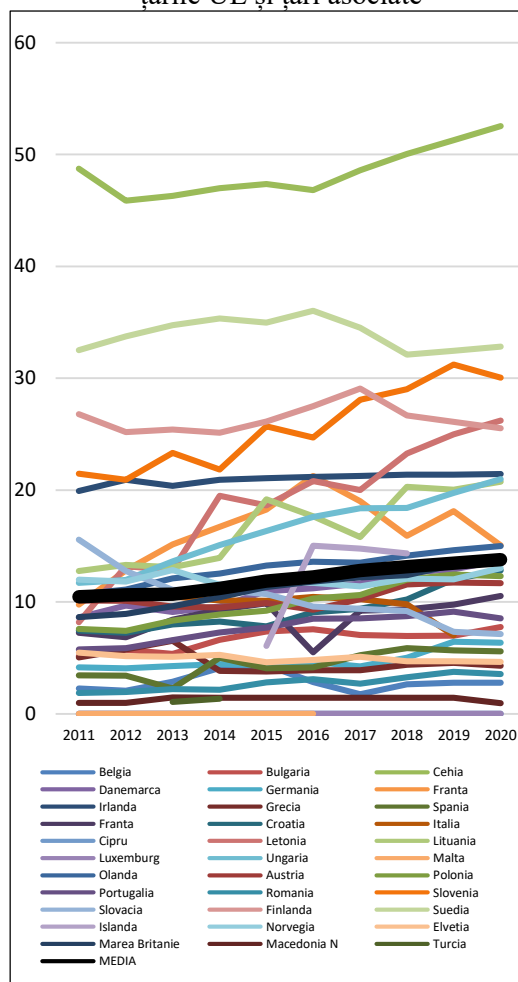
Forța de muncă implicată în sport

Unul din efectele sportului se regăsește pe piața muncii. Desigur, cu variații importante de la o țară la alta, un număr important de angajați permanenți funcționează în instituții care au în atribuții gestiunea activităților sportive.

Evoluția numărului de persoane angajate în sectorul sportiv raportat la 1 milion de locuitori în perioada 2011 – 2020 – țările UE și țări asociate

Evoluția numărului de întreprinderi de echipament sportiv raportat la populație (la 1 milion locuitori) în perioada 2011 – 2020 – țările UE și țări asociate

În figură se poate vizualiza raportul dintre numărul de angajați și populația țării. Remarcăm mai întâi că în majoritatea țărilor există o tendință de creștere pe termen de 10 ani. Și valoarea medie, calculată pe eșantionul acestor țări este în creștere, de la 2843 la 3506 angajați (raportat la 1 milion de locuitori). Aceste valori indică o creștere medie anuală de 2,36%. Se pot observa valorile cele mai crescute în Islanda, Suedia, Finlanda, Marea Britanie și Elveția (peste 5000 de angajați), care sunt țări dezvoltate, dar au

și tradiție îndelungată, atât în sportul profesionist, cât și în cel amator. În schimb, valori mai modeste (sub 1500 de angajați) se regăsesc în Macedonia de Nord, România și Turcia, țările mai puțin dezvoltate din acest eșantion.

Producția de echipament sportiv

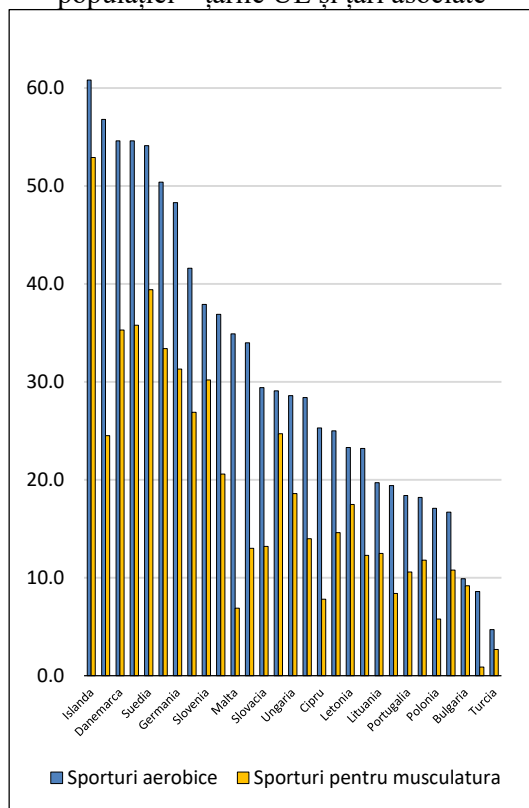
În figură este redat numărul relativ (raportat la populație) al firmelor autohtone de echipament sportiv. La nivel mediu, se constată un fapt îmbucurător, și anume creșterea continuă a numărului relativ de întreprinderi. Acest fapt denotă o scădere a gradului de concentrare a pieței, și o creștere a concurenței, probabil într-o anumită măsură și prevederilor legislației europene în domeniul concurenței și antimonopolului. Valoarea medie la 1 milion de locuitori a crescut de la 10,5 în 2011 la 13,8 în 2020. Totuși, media nu acoperă decât o mică parte din realitate, discrepanțele fiind uriașe între țările analizate. În top se regăsesc Cehia (48,5), Suedia (33,9), Finlanda (26,4), Slovenia (25,6) și Irlanda (21,0). Remarcăm că sunt țări dezvoltate, dar nu foarte mari ca populație. Țările mari au mai degrabă capacitatea de a propune pe piață producători de anvergură internațională, care în schimb acaparează în mare măsură piața internă, slăbind poziția micilor producători. La extremitatea cealaltă a clasamentului se află România (2,7), Macedonia de Nord (1,3) și Turcia (1,2). Aceste țări au o dezvoltare economică mai redusă, ca urmare și consumul de echipamente sportive este diminuat. În plus, au mai mică capacitate de a produce prin întreprinderi proprii, fiind în mare parte dependente de importuri.

Practicanții sportului

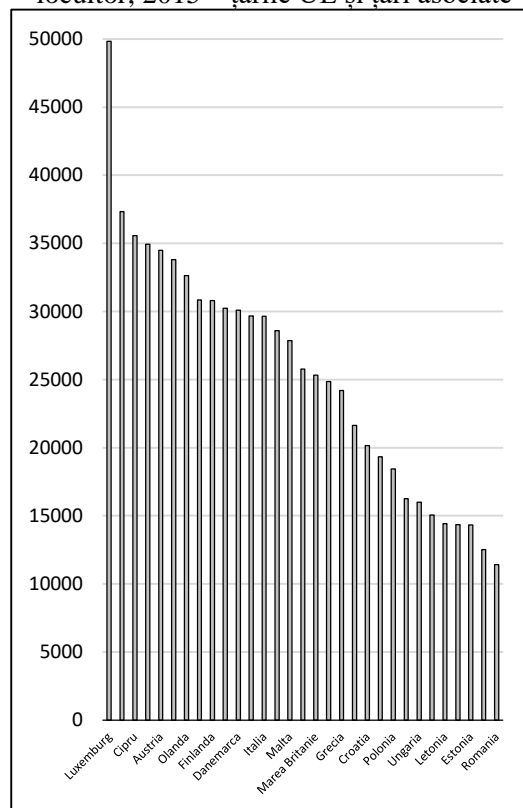
Pentru sporturile aerobice, liderii europeni la practicarea lor în rândul populației sunt Islanda (60.8%), Norvegia (56.8%), Danemarca (54.6%), Finlanda (54.6%) și Suedia (54.1%). Sunt în exclusivitate țări foarte dezvoltate din nordul continentului, care practică pe scară largă mai multe sporturi de echipă, care implică mulți jucători. Acestea au și foarte multe baze sportive, săli de sport și stadioane raportat la populație. În plus ele sunt situate și foarte bine în teritoriu, în toate localitățile și școlile. La nivelul inferior regăsim Turcia (4,7%), România (8,6%), Bulgaria (9,9%) și Grecia (16,7%). Sunt în exclusivitate țări din sud-estul Europei, cu un nivel de

dezvoltare mai redus și cu societăți mai tradiționale, cu o mare componentă rurală, urbanizare mai scăzută.

Procentajul practicanților de sporturi aerobice și pentru musculatură din totalul populației – țările UE și țări asociate

Cheltuieli pe locuitor pentru bunuri și servicii sportive și de recreere, în PPS pe locuitor, 2015 – țările UE și țări asociate

Pentru sporturile pentru musculatură, în orice țară procentajul de practicanți este mai scăzut. În top regăsim Islanda (52,9%), Suedia (39,4%), Finlanda (35,8%) și Danemarca (35,3%). În general sunt aceleași țări nordice. La polul opus sunt România (0,9%), Turcia (2,7%), Malta (6,9%) și Cipru (7,8%) din aceeași zonă a continentului ca și la sporturile aerobice și cu același nivel economic scăzut, dar regăsim și țări cu nivel mediu de dezvoltare.

Consumul de bunuri sportive și recreative

Consumul de bunuri pentru activități cu caracter sportiv și recreativ reprezintă de asemenea o estimatie a cereri de piața sportului. Ca pentru majoritatea piețelor, determinanții cererii sunt: prețul bunului și serviciului, venitul consumatorilor, existența unei nevoi care trebuie acoperite și obiceiurile de consum. Desigur, este greu de comparat între țări cantitatea fizică de bunuri și servicii, deoarece ele sunt rareori comparabile ca și

mărime, calitate sau structură. De asemenea comparațiile valorice, ca sume cheltuite pot fi mai puțin reprezentative, deoarece prețurile sunt diferite de la o țară la alta. De aceea ne vom baza comparațiile pe indicatori valorici, dar cu corectarea eterogenității prețurilor.

În figura sunt redate cheltuielile pe locuitor aferente sportului, în PPS, pentru a avea o comparabilitate directă. Lista este dominată clar de cele mai bogate națiuni europene, Luxemburg (49838 PPS) și Norvegia (37330 PPS), care în ciuda prețurilor interne mari consumă multe produse și servicii sportive. La baza clasamentului, țările mai sărace consumă de 3-4 ori mai puțin: Serbia (14355 PPS), Estonia (14329 PPS), Bulgaria (12517 PPS) și România (11422 PPS).

Concluziile capitolului

Profitând de avantajul unor date statistice comparabile între țările membre și furnizate de Eurostat se pot studia anumite aspecte economice și financiare din sportul european. Am analizat astfel evoluții în timp a personalului angajat în sfera sportivă, numărului de practicanți, consumul de produse, diferențieri între sexe, etc. Am pus în evidență și unele corelații cu dezvoltarea economică și intensitatea practicării sportului. Fenomenele sunt însă și mai complexe și necesită o abordare multivariată, prin includerea mai multor factori simultan. De aceea, în capitolul următor, vom aprofunda aceste analize prin intermediul econometriei.

CAPITOLUL 4. CONEXIUNI ALE SPORTULUI CU ECONOMIA, FINANȚAREA ȘI SOCIETATEA

Introducere

Sportul este o activitate fizică și recreativă care este practică foarte diferit de la o țară la alta. Diferă semnificativ în primul rând intensitatea practicării, respectiv proporția indivizilor din societate implicați în această activitate, dar și durata medie pe care un practicant o alocă. În al doilea rând, sporturile favorite practicate nu sunt aceleași. În al treilea rând, este foarte eterogen raportul dintre sportul de masă și cel dedicat înaltei performanțe.

Vom încerca să aducem puțină claritate în cadrul acestor fenomene, evaluând comparativ anumite patternuri comportamentale ale națiunilor.

4.1. Identificarea comportamentelor comune ale țărilor europene privind mecanismele de dezvoltare a sportului

Determinanți ai practicării sportului la nivel micro

Pentru a putea oferi o imagine mai clară cu privire la conexiunile sportului cu alte laturi ale societății la nivel internațional, este util să explicăm ce se întâmplă la nivel de individ. Ce determină o persoană să practice sportul sau să fie competitivă în acest domeniu. Vorbind la nivel de individ, studiile privind participarea la sport iau în considerare variabile explicative foarte diverse. Ca și în orice studiu având ca unitate statistică individul, cel mai ușor de observant sunt factorii socio-demografici clasici: sexul, vârsta, venitul, statusul socio-profesional, nivelul de educație, rasă, statutul migrator, aria de locuire (Phar și colab., 2020; Gracia-Marco și colab., 2010). Apar mult mai puțin în aplicații variabilele comportamentale ale persoanelor, adică cine sunt aceștia ca indivizi. Ne referim aici la caracteristici culturale, emoționale sau activități preferate, altele decât cele din sfera sportului. În ceea ce privește indicatorii socio-demografici clasici, distribuția pe sexe este cea mai studiată. Dacă privim global, pe ansamblul activităților sportive, bărbații au o participare mai intensă și mai frecventă decât femeile (Humphreys și Ruseski, 2007; Robertson și Emerson, 2010). Acest fenomen este constatat și la nivel național agregat (Downward și colab., 2014). Totuși, pentru unele categorii de sporturi, în unele țări nord-europene foarte dezvoltate participarea femeilor este superioară față de a bărbaților (Eurostat, 2021). Și mai consistent unanime sunt opiniile și rezultatele care se referă la evoluția în raport cu vârsta (Humphreys și Ruseski, 2009; Van Tuyckom și Scheerder, 2010). Totuși, o privire mai atentă arată că metodologia aplicată poate produce efecte înșelătoare. Ar putea fi vorba de generație, nu de vârstă efectivă (Halforty & Radder, 2015). Venitul și statusul socio-profesional sunt determinanți esențiali ai ratelor de participare. Rezultate aproape similare din majoritatea studiilor arată o

probabilitate net superioară de participare pentru persoanele cu status financiar ridicat (Lechner & Downward, 2017).

Determinanți ai dezvoltării sportului la nivel macro

Mecanismele de participare constatate la nivel de individ pot constitui baza estimării fenomenului la nivel macroeconomic, folosind date naționale agregate. De exemplu, în loc de nivelul de studii al individului, venitul personal, sau aria de locuire (urban/rural) se pot folosi rate de alfabetizare, procentaj din populație cu studii universitare, salariul mediu la nivel național, coeficienți de distribuție a veniturilor, rata urbanizării, etc. Aceste problematici sunt mai puțin studiate în literatură decât mecanismul individual al participării la sport.

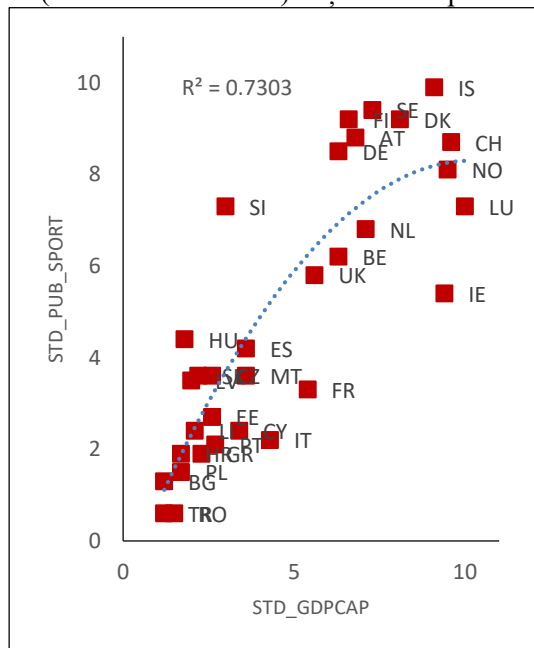
Dezvoltarea economică. Dacă așa cum s-a arătat la nivel de individ, statusul financiar al unei persoane încurajează participarea sa la activități sportive, este intuibil ca un mecanism similar să ducă la o dezvoltare mai puternică a sportului în țările mai bogate. **Distribuția veniturilor.** Acest determinant nu poate fi studiat decât la nivel macro. Mecanismul de acțiune asupra participării la sport ar putea fi următorul: o societate cu mai puține discrepanțe financiare și sociale face să se întâlnească mai ușor pe terenurile de sport indivizii (Veal, 2016), deoarece ei nu sunt atât de îndepărtați unii față de alții în ierarhia socială. **Fiscalitatea și redistribuirile.** Rolul impozitelor și taxelor într-o societate este cel puțin dublu, de redistribuire și de pârgăhie economică. Statul sau instituțiile regionale și locale pot aloca sub formă de subvenții fonduri pentru sprijinirea activităților sportive. Acestea se pot face atât pentru sportul profesionist, cât și amator. Alocările sunt condiționate de existența acestor fonduri (Rosner & Shropshire, 2011). **Sănătatea.** Acest factor este cel mai agreat în studiile academice, în special cele din domeniul medical. O populație care face sport este mai sănătoasă și o populație mai sănătoasă face mai mult sport (Malm și colab., 2019).

Conexiunea sportului cu dezvoltarea economică

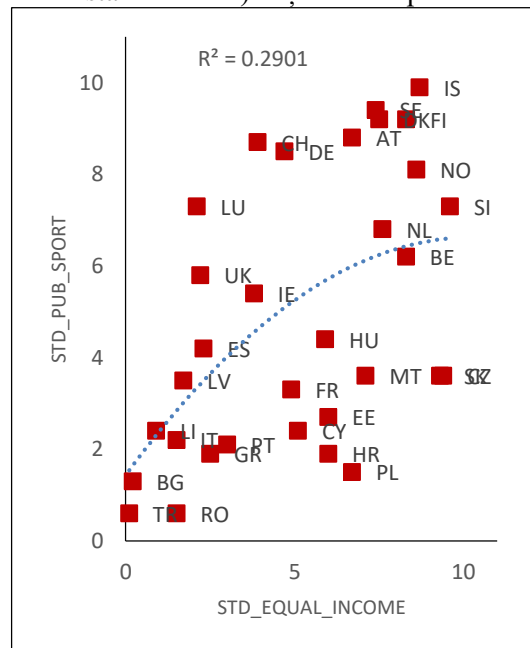
Dezvoltarea economică și structura unei economii sunt concepte foarte complexe. Totuși, am sintetizat aceste concepte prin două variabile: PIB pe locuitor și coeficientul GINI de inegalitate a veniturilor. Mecanismul

lor de acțiune asupra sportului public și de performanță a fost deja explicat în demersul teoretic. În figură se observă o corelație pozitivă puternică între procentajul de practicare al sportului și PIB pe locuitor. Acest rezultat este conform cu teoria și intuiția. Remarcăm în top țările nordice și alte țări foarte dezvoltate: Islanda, Norvegia, Danemarca, Luxemburg, Suedia sau Elveția, care au valori mari pentru ambii indicatori. La polul opus se situează state europene mai sărace: România, Bulgaria sau Turcia. Există totuși și abateri de la acest mecanism. În unele țări populația face mult sport în raport cu nivelul economic, exemplar din acest punct de vedere fiind Slovenia. În schimb, există și țări cu proporții mai reduse față de cât le permite nivelul economic: Italia, Franța sau Irlanda.

Corelația dintre produsul intern brut pe locuitor și ponderea practicării sportului (valori standardizate) în țările europene

Corelația dintre egalitatea veniturilor și ponderea practicării sportului (valori standardizate) în țările europene

În ceea ce privește egalitatea veniturilor, mecanismul teoretic pare a fi respectat. Adică omogenitatea financiară a cetățenilor îi face să se întâlnească mai ușor pe aceleași terenuri sau baze sportive, existând mai puțină frustrare cu privire la posibilitatea financiară de a accesa aceleași echipamente. Pentru sportul public remarcăm corelația pozitivă, chiar dacă este mai puțin evidentă decât în cazul PIB-ului. Cu valori mari pentru ambii indicatori considerați se remarcă din nou țările nordice: Islanda, Norvegia, Suedia, Danemarca și Finlanda. Ele sunt urmate îndeaproape de Slovenia,

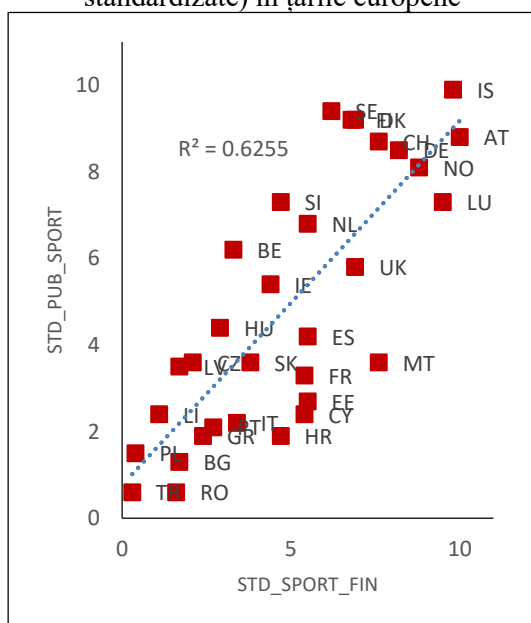
Olanda și Austria. Aceste națiuni duc în mod deliberat o politică socială, care are efect benefic asupra sportului. Contrar lor, România, Turcia și Bulgaria au inechități sociale majore, care descurajează o participare masivă a cetățenilor la sport. Elveția, Germania și Luxemburg au o implicare consistentă a populației, în pofida unor inegalități medii a resurselor financiare printre cetățeni. Remarcabilă este însă poziția Poloniei, Croației, Estoniei și Ciprului, în care populația face puțin sport în raport cu ce și-ar permite din perspectiva inegalităților. Desigur, rezultatul poate fi provocat și de alți factori, cum ar fi anumite caracteristici culturale.

Conexiunea sportului cu finanțarea și fiscalitatea

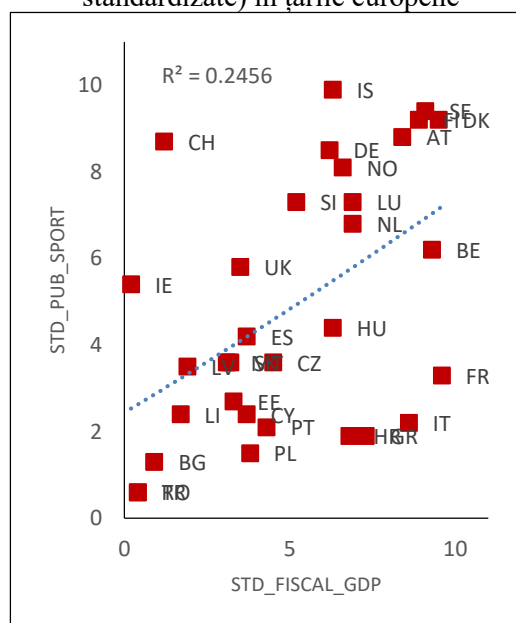
Din etapa în care sportul a început să includă relații comerciale și apoi să devină un sector economic, evoluția lui s-a legat de fluxurile financiare. Conexiunile pot fi în primul rând cu fluxurile de intrare în piață prin subvenții și finanțări ale statului, sponsorizări și voluntariat. O parte din ele sunt însă la rândul lor condiționate. Autoritățile guvernamentale nu pot distribui dacă nu încasează. În figură analizăm corelația dintre finanțarea guvernamentală a sportului și practicarea sportului de către cetățeni. Corelația este directă și destul de puternică. Acest fapt este în mare parte pozitiv, adică fluxurile financiare direcționate corect și-au atins scopul de a impulsiona mișcarea sportivă. Pe locurile fruntașe regăsim țările dezvoltate, în mare parte din nord: Islanda, Norvegia, Austria, Danemarca, Finlanda, Luxemburg, Germania sau Elveția. În zona cu valori mici pentru ambii indicatori sunt Turcia, România, Bulgaria, Polonia și Lituania. Corelația dintre variabile este destul de consistentă. Nu există excepții foarte notabile de la aceste conexiuni, valorile de tip outlier nu sunt mari și nu prezintă o grupare regională semnificativă. După discuția rezultatelor privind influența finanțării sportului este interesant să vedem ce poate să determine acele alocări de fonduri. Este vorba în principal de capacitatea fiscală, adică ce poate să mobilizeze de fapt o țară ca resurse financiare pentru a putea finanța în final și sportul printre alte destinații sociale. În figură examinăm efectul fiscalizării societății asupra sportului public. Corelația este pozitivă și liniară, chiar dacă de intensitate mai slabă. Țările care performează foarte bine sunt Suedia, Danemarca, Finlanda și Austria. În general sunt națiuni

recunoscute pentru capacitatea lor fiscală și capacitatea de redistribuire. Corelația identificată arată planuri concrete de a gestiona finanțele publice în mod corect ca volum și structură. Fără a mai enumera, constatăm la polul opus țările mai sărace din sud-estul Europei. Totuși, excepțiile de la corelația constatată sunt foarte numeroase. Există națiuni cu participare sportivă amplă, fără a atrage fonduri prin fiscalizare consistentă, dar și invers.

Corelația dintre finanțarea sportului și ponderea practicării sportului (valori standardizate) în țările europene

Corelația dintre veniturile fiscale din PIB și ponderea practicării sportului (valori standardizate) în țările europene

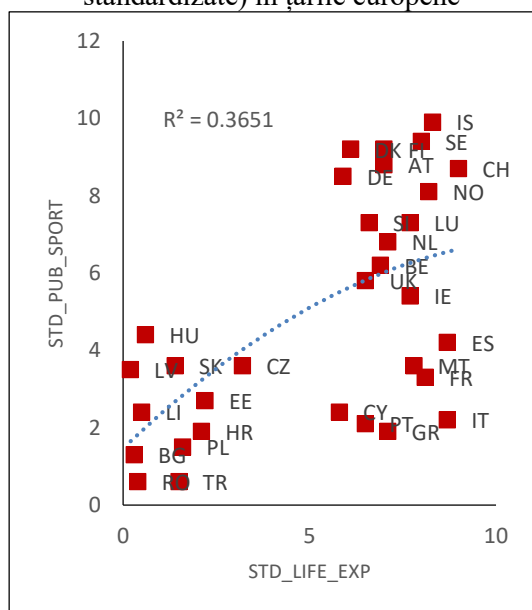

Conexiunea sportului cu sănătatea publică

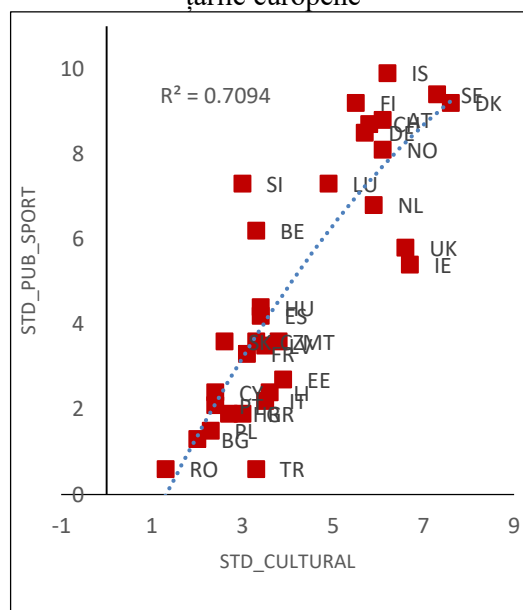
Sănătatea publică poate fi privită din mai multe perspective. Putem vorbi de factori care o determină, cum ar fi un sistem medical competitiv și bine finanțat. Putem vorbi în schimb și despre măsuri ale sănătății și longevității. În figură este analizată relația dintre longevitate și ponderea populației care practică activități cu caracter sportiv. Este interesant că deși corelația este directă, intensitatea ei este mai mică decât ne-am fi așteptat și mai mică decât cea cu dezvoltarea economică. Putem doar presupune că o mare parte din comportament are alți determinanți. O valoare mare a practicantilor de sport poate fi decisă de factori culturali și comportamentali umani. Invers, o sănătate bună se poate datora în mare măsură unui bun sistem medical, pe lângă activitatea fizică desfășurată. Totuși, regăsim același comportament favorabil al țărilor nordice și dezvoltate (Islanda,

Suedia, Norvegia și Elveția). Valorile foarte mici ale ambilor indicatori se înregistrează la țările sud-est europene, foste comuniste, la care se adaugă Turcia. Un grup foarte inedit cuprinde Cipru, Portugalia, Grecia, Malta, Franța, Italia, Spania. Toate acestea sunt țări mediteraneene, în care speranța de viață mare nu este asociată unei proporții mari de populație sportivă. Este foarte posibil ca pe lângă un sistem medical corect să fie implicate și specificități privind dieta alimentară.

Corelația dintre speranța de viață și ponderea practicării sportului (valori standardizate) în țările europene

Corelația dintre factorii culturali și ponderea practicării sportului (valori standardizate) în țările europene

Conexiunea sportului cu caracteristicile culturale naționale

Remarcăm în figură efectul pozitiv foarte puternic al caracteristicilor culturale combinate asupra sportului public. Și în acest caz există o disociere foarte puternică între țările nordice și cele din sud-estul continentului. Se observă însă în partea superioară o tabloului o grupare de țări situate peste nivelul funcției de regresie. Acestea sunt țări dezvoltate, al căror nivel financiar le permite o bună accesibilitate la sport, peste nivelul stabilit de factorii culturali (Luxemburg, Germania, Elveția, Austria, Finlanda, Islanda). Sub funcția de regresie, țările în care publicul face mai puțin sport raportat la nivelul cultural sunt mai puțin omogene geografic și economic: Turcia, Grecia, Italia, Lituania, Estonia.

Analiza multivariată – gruparea țărilor europene prin clusterizare

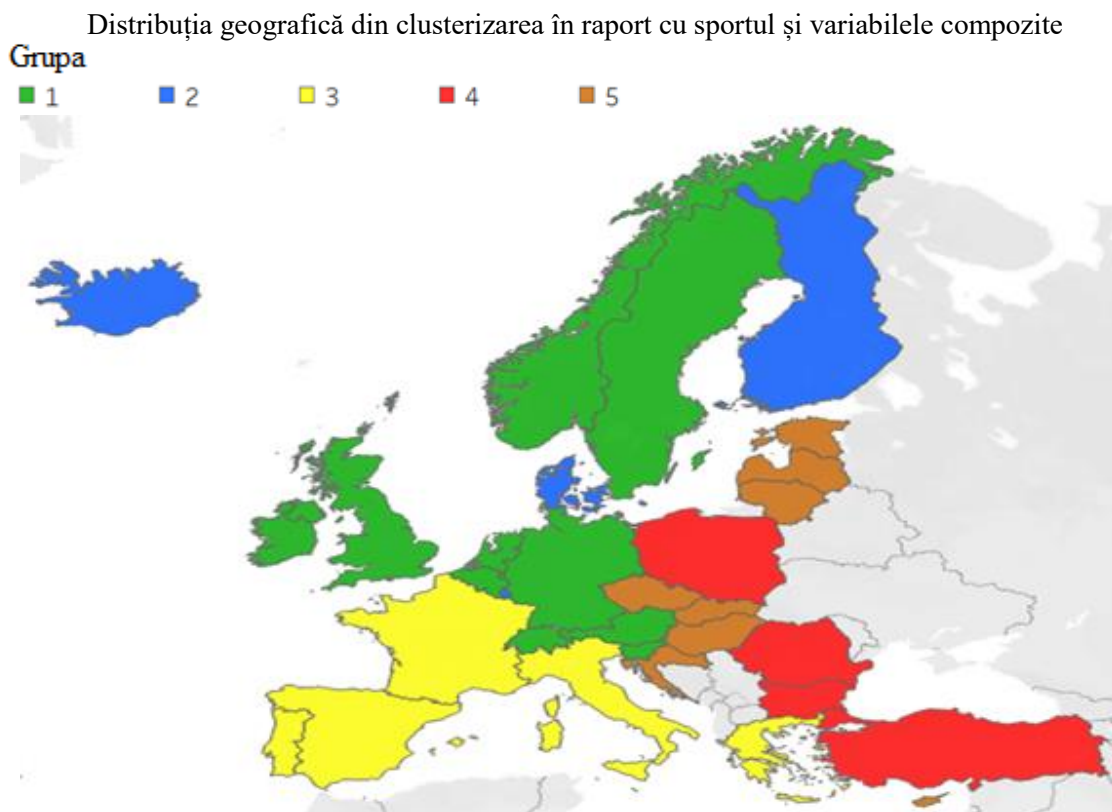
În analizele bivariate anterioare am putut identifica câteva corelații interesante ale sportului public și de performanță cu factorii economici, fiscali, culturali și ai sănătății publice. Acestea nu au făcut decât să arate complexitatea fenomenelor luate în considerare, în special deoarece acele componente nu sunt independente între ele, ci legate prin fenomene de coliniaritate. Pentru a aborda mai corect și complet dependențele existente utilizăm clusterizarea ierarhică, ceea ce ne permite să punem țările în câteva categorii comportamentale utilizând mai multe variabile simultan. Din analiza empirică a dendogramei clusterizării și aplicarea ANOVA au rezultat cinci grupe.

Valorile mediane din clusterizarea în raport cu sportul și variabilele compozite

	Grupa 1.	Grupa 2.	Grupa 3.	Grupa 4.	Grupa 5.	TOTAL
STD_ELITE_SPORT	4.05	8.45	2.65	0.80	6.75	4.80
STD_AEROBIC	7.70	9.30	2.45	0.65	2.95	4.15
STD_MUSCULATION	7.40	9.1	2.45	1.05	2.9	3.85
STD_ECONOMIC	6.75	7.62	2.92	1.1	4.05	5.25
STD_FISCAL	6.25	8.12	5.10	1.15	3.95	4.90
STD_HEALTH	7.62	6.72	7.35	2.55	3.7	6.05
STD_CULTURAL	6.00	5.85	3.25	2.15	3.35	3.50

Nu există o stratificare absolută identificată între grupe. Prima grupă domină clasamentul la sănătate publică și factorii culturali. Ea este însă întrecută de grupa a doua la factorii economici, fiscali, ai performanței sportive și a implicării publicului în activități sportive. Grupa a treia pare a fi una cu valori medii, dar cu inconsistențe. Valorile performanțelor sportive internaționale și a procentajelor de practicare a sportului de către cetățeni sunt mediocre, în schimb are valori peste medie la indicatorii sănătății publice. A cincea grupă excelează în sportul internațional, în ciuda valorilor situate sub medie pentru ceilalți indicatori sportivi, culturali, economici, fiscali și de sănătate publică. A patra grupă poate fi identificată cel mai bine

din punct de vedere comportamental. Ea înregistrează valorile cele mai mici la toți indicatorii.

Din punct de vedere geografic, în grupele 1 și 2 se regăsesc doar țări dezvoltate din nordul continentului sau vorbitoare de engleză și limbi germanice. În grupa a treia sunt doar țări mediteraneene. Ele au valori mari ale sănătății publice, în ciuda performanțelor sportive reduse la nivel profesionist și a participării moderate a publicului la activități sportive. Nivelele bune de sănătate și longevitate se pot datora în buna parte și unei diete mediteraneene recunoscute pentru beneficiile ei. În grupele 4 și 5 sunt exclusiv țări din estul și sud-estul Europei. Există totuși o distincție între ele, care se face în mare parte prin nivelul de dezvoltare diferit, cele mai sărace regasindu-se în grupa a cincea.

4.2. Efectele finanțării sportului asupra performanței sportive și sănătății publice

Studiul nostru are următoarele două obiective principale:

(1) Folosind ca bază teoretică literatura academică citată și folosind regresii liniare în secțiune transversală, evidențiem corelațiile dintre finanțarea de

bază și extinsă a activităților sportive și performanța sportivă de elită la nivel național.

(2) Demonstrarea rolului finanțării activităților sportive ca factor de influență asupra speranței de viață și a stării generale de sănătate a cetățenilor.

Ca urmare a literaturii de specialitate în domeniul sportului și a raționamentului nostru, formulăm trei ipoteze testabile:

H1. Finanțarea de bază și extinsă a sportului sunt determinanți pentru performanța sportivă de elită la nivel național.

H2. Speranța de viață la nivel național este influențată de finanțarea de bază și extinsă a sportului.

H3. Starea generală de sănătate a cetățenilor unei țări este influențată de finanțarea bugetară a sportului.

Pentru a testa ipotezele am ales o specificație liniară a modelului și am estimat coeficienții folosind regresii OLS. Datele din studiul nostru se referă la 32 de țări europene. Alegerea lor nu a fost făcută prin eșantionare, au fost incluse toate țările europene pentru care sunt disponibile date pentru toate variabilele incluse în aplicație.

Coeficienții regresiiilor OLS asupra ELITE_SPORT (coeficienți și t-stat)

	Variabila dependentă: ELITE_SPORT		
	OLS 1	OLS 2	OLS 3
BASIC_FUND	**286,6 (2,10)		408,3 (1,19)
EXTEND_FUND		*125,2 (1,72)	-69,15 (-0,39)
GDP_CAP	7,031 (0,58)		7,446 (0,60)
Constant	***1835 (3,60)	***2146 (4,71)	***1750 (3,11)
	$R^2 = 0,320$	$R^2 = 0,289$	$R^2 = 0,323$

***, **, * : semnificativ la nivel de 1%, 5% și 10%.

Remarcăm în primul rând că finanțarea publică acordată sportului, în oricare dintre cele două forme ale sale (BASIC_FUND și EXTEND_FUND) este semnificativă statistic asupra performanței naționale obținute în competițiile internaționale (ELITE_SPORT). În schimb, în regresia OLS3, cei doi factori par a fi ne semnificativi, dar acest lucru se datorează corelației puternice

dintre ei (coeficientul Pearson = 0,959). Interesant este că finanțarea este semnificativă chiar și în prezența PIB/capita ca factor de control. În consecință, chiar și pentru țările cu venituri mici, atât de mici sume alocate sportului, procentul mare de finanțare reușește să-și evidențieze proprii sportivi. Practic, atenția acordată sportului de către autorități le conferă sportivilor un statut respectabil în societate, reușind să-i motiveze.

Coeficienții regresiiilor OLS asupra LIFE_EXPECTANCY (coeficienți și t-stat)

	Variabila dependentă: LIFE_EXPECTANCY		
	OLS 4	OLS 5	OLS 6
BASIC_FUND	*0,421 (1,86)		0,943 (1,68)
EXTEND_FUND		0,152 (1,25)	-0,297 (-1,02)
GDP_CAP	**0,045 (2,23)	**0,054 (2,65)	**0,047 (2,31)
Constant	***76,43 (90,7)	***76,42 (101,4)	***76,1 (83,1)
	R ² = 0,0,512	R ² = 0,482	R ² =0,530

***, **, * : semnificativ la nivel de 1%, 5% și 10%.

Sursa: calcule proprii folosind software-ul STATA 14.

Coeficienții regresiiilor OLS asupra DALY (coeficienți și t-stat)

	Variabila dependentă: DALY		
	OLS 7	OLS 8	OLS 9
BASIC_FUND	** -539,0 (-1,98)		* -1192 (-1,77)
EXTEND_FUND		-196,2 (-1,34)	371,0 (1,06)
GDP_CAP	-37,73 (-1,55)	* -49,07 (-1,99)	-39,95 (-1,64)
Constant	***24751 (24,4)	***24051 (26,2)	25207 (22,89)
	R ² = 0,439	R ² = 0,400	R ² =0,461

***, **, * : semnificativ la nivel de 1%, 5% și 10%.

Finanțarea sportului are, de asemenea, efecte pozitive similare (OLS 5-9) asupra speranței de viață și a sănătății populației (DALY). Constatăm în schimb că variabila GDP_CAP devine semnificativă statistic în special pe LIFE_EXPECTANCY. Rezultatul este explicabil prin factorii pe care această variabilă îi ascunde. Veniturile ridicate ale populației sunt asociate în majoritatea cazurilor cu sisteme de sănătate de bună calitate. Totuși, acest efect al bogăției nu se reflectă la fel de puternic asupra sănătății populației,

acesta fiind în mare măsură determinat de alți factori precum obiceiurile alimentare, activitățile care implică efort fizic, etc. Ca urmare a rezultatelor generate de regresii, avem pe deplin acceptate ipotezele H1 și H2. Putem valida doar parțial ipoteza H3, deoarece rolul semnificativ al EXTEND_FUND asupra sănătății populației nu a fost demonstrat.

Concluziile capitolului

Analizele bivariate au indicat asocieri ale dezvoltării sportului public și de performanță cu diferite aspecte economice, fiscale, culturale și ale sănătății publice. S-au investigat pe rând produsul intern brut, inegalitatea distribuției veniturilor, capacitatea fiscală, finanțarea sportului, ponderea finanțării sănătății din PIB, speranța de viață și factorii culturali ai lui Hofstede. Analiza multivariată, realizată prin clusterizare indică existența a cinci grupe destul de omogene privind comportamentul relației dintre sport și alte agregate macroeconomice. Gruparea are și un caracter geografic, existând distincții destul de clare între nordul, vestul și respectiv sud-estul continentului. Studiul nostru nu își propune să explice în mod exhaustiv factorii care determină performanța sportivă internațională, speranța de viață și sănătatea generală a populației. Am reușit însă să evidențiem influența pozitivă a finanțării sportului, atât pe cea de bază, cât și pe cea extinsă.

CONCLUZII FINALE

Teza aparține domeniului științelor economice. Deși tematica principală este legată de economia și finanțele sportului, nu apar elemente tehnice din sport, cum ar fi metode de antrenament, scheme de joc, etc. Dimpotrivă, toată abordarea este de inspirație economică, deoarece problematica de optim este specifică. Se pune problema unor analize de cauzalitate care să permită mai bune rezultate sportive la nivel internațional sau o participare masivă a populației la sportul de masă. Tot în această direcție pledează și utilizarea indicatorilor macroeconomici la nivel agregat, nu a variabilelor la nivel de individ.

Capitolele nu sunt identice ca și structură, ci converg în general de la asumptii teoretice la realitățile empirice. De asemenea, există un fir logic

care pornește de la constatări de ordin istoric sau faptic actual, la teoria care le explică și apoi spre metodologiile de ordin statistic care le infirmă sau confirmă.

Aspecte originale ale lucrării

Considerat mult timp un domeniu de interes doar pentru cei care îl practică, sportul a primit noi valențe sociale și economice. În consecință este din ce în ce mai important să fie abordat multidisciplinar. În această lucrare, am abordat pe rând conexiunile cu diverse aspecte ale vieții economice, financiare și sociale. Pe lângă oferirea unei imagini de ansamblu a interacțiunilor sportului, am punctat câteva aspecte originale, din care enumerăm:

- Analiza distribuțiilor la nivelul țărilor europene pentru câteva elemente economice legate de sport: numărul de producători de echipament și importanța lor relativă în economie, forța de muncă angajată în sport și consumul de produse și servicii sportive;
- Punerea în evidență a unor relații de stratificare sportivă europeană, atât între țări, cât și între categoriile sociale, demografice și economice.
- Identificarea unor posibile relații de substituibilitate între sport și alte activități cu efort fizic pentru anumite segmente din populație;
- Sintetizarea și transformarea unor indicatori macroeconomici care evaluează dezvoltarea economică, fiscalitate, sănătatea publică și caracteristicile culturale. Utilizarea acestor indicatori în analize bivariate în raport cu dezvoltarea sportivă de masă și elită la nivel național;
- Identificarea prin clusterizare a cinci grupe comportamentale de țări din Uniunea Europeană privind relațiile dintre: sportul de masă, sportul profesionist, dezvoltarea economică, fiscalitate, caracteristici culturale și sănătatea publică;
- Demonstrarea prin regresii transversale a impactului finanțării sportului asupra performanțelor sportive de vârf și asupra longevității populației.

BIBLIOGRAFIE

- AcesEurope (2022). European capitals of sport. European Comission. Disponibil online: <http://aceseurope.eu/european-capitals-of-sport-2/> Accesat la 12 martie 2022.
- Alber, J., & Gilbert, N. (Eds.). (2009). *United in diversity?: comparing social models in Europe and America*. Oxford University Press.

- Andersen, P., & Nielsen, M. (2013). Inelastic sports pricing and risk. *Economics Letters*, 118(2), 262-264.
- Aquilina, D., & Henry, I. (2014). Elite athletes and university education in Europe: a review of policy and practice in higher education in the European Union Member States. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 2(1), 25-47.
- Balish, S. M., Conacher, D., & Dithurbide, L. (2016). Sport and recreation are associated with happiness across countries. *Research Quarterly for exercise and sport*, 87(4), 382-388.
- Balish, S. M., Rainham, D., & Blanchard, C. (2015). Community size and sport participation across 22 countries. *Scandinavian journal of medicine & science in sports*, 25(6), e576-e581.
- Beck, B. R., Daly, R. M., Singh, M. A. F., & Taaffe, D. R. (2017). Exercise and Sports Science Australia (ESSA) position statement on exercise prescription for the prevention and management of osteoporosis. *Journal of science and medicine in sport*, 20(5), 438-445.
- Begović, M. (2020). The development of sport policy in Montenegro. *International Journal of Sport Policy and Politics*, onlinefirst, 1-10.
- Borgogni, A. (2010). From international and national sports policies to local social actions. *European Journal for Sport and Society*, 7(3-4), 253-264.
- Bourdieu, P. (1991) Sport and social class, in: C. Mukerji & M. Schudson (Eds) *Rethinking popular culture: contemporary perspectives in cultural studies* (Berkeley, University of California Press), 357-373
- Bourdieu, P. (1991). Sport and social class in Mukerji C and Schudson M (Eds.) *Rethinking Popular Culture: Contemporary Perspectives in Cultural Studies*.
- Bourg, J. F., & Gouguet, J. J. (2010). *The political economy of professional sport*. Edward Elgar Publishing.
- Breistøl, S., Clench-Aas, J., Van Roy, B., & Raanaas, R. K. (2017). Association between participating in noncompetitive or competitive sports and mental health among adolescents—a Norwegian population-based cross-sectional study.
- Carlson, K., Kim, J., Lusardi, A., & Camerer, C. F. (2015). Bankruptcy rates among NFL players with short-lived income spikes. *American Economic Review*, 105(5), 381-84.
- Cassidy, T., Jones, R. L., & Potrac, P. (2015). *Understanding sports coaching: The pedagogical, social and cultural foundations of coaching practice*. Routledge.
- Cattaneo, A., & Parrish, R. (2020). *Sports law in the European Union*. Kluwer Law International BV.
- Chalip, L., Green, B. C., Taks, M., & Misener, L. (2017). Creating sport participation from sport events: Making it happen. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 9(2), 257-276.
- Chappelet, J. L. (2016). Autonomy and governance: Necessary bedfellows in the fight against corruption in sport. *Global corruption report: Sport*, 16.
- Cleland, J., Doidge, M., Millward, P., & Widdop, P. (2018). Supporters' Trusts as Collective Action: Swansea City in Focus. In *Collective Action and Football Fandom* (pp. 111-129). Palgrave Macmillan, Cham.
- Colberg, S. R., Sigal, R. J., Fernhall, B., Regensteiner, J. G., Blissmer, B. J., Rubin, R. R., ... & Braun, B. (2010). Exercise and type 2 diabetes: the American College of Sports Medicine and the American Diabetes Association: joint position statement. *Diabetes care*, 33(12), e147-e167.
- Collins, M. (2008). Public policies on sports development: Can mass and elite sport hold together. *Management of sports development*, 59-87.
- Cortês Neto, E. D., Dantas, M. M. C., Maia, R. D. S., Araújo Filho, I., & Maia, E. M. C. (2020). The resilience of adolescent participants in social projects for sport. *Ciencia & saude coletiva*, 25, 901-908.
- Council of Europe. (1975) *The European Sport for All Charter* (Strasbourg, Council of Europe/ Committee for the Development of Sport).
- Council of Europe. (1980) *The European Sport for All Charter*. Text and background (Strasbourg, Council of Europe/Committee for the Development of Sport).
- Danylchuk, K., Snelgrove, R., & Wood, L. (2015). Managing women's participation in golf: A case study of organizational change. *Leisure/Loisir*, 39(1), 61-80.
- Dart, J. (2014). New media, professional sport and political economy. *Journal of Sport and Social Issues*, 38(6), 528-547.
- David, P. (2017). *A guide to the world anti-doping code*. Cambridge University Press.
- Downward, P., Hallmann, K., & Rasciute, S. (2018). Exploring the interrelationship between sport, health and social outcomes in the UK: implications for health policy. *The European Journal of Public Health*, 28(1), 99-104.
- Đurkin, J., & Wise, N. (2017). Managing community stakeholders in rural areas: Assessing the organisation of local sports events in Gorski kotar, Croatia. In *Power, construction and meaning in festivals* (pp. 185-200). Routledge.
- Duval, A. (2018). The Olympic charter: A transnational constitution without a state?. *Journal of Law and Society*, 45, S245-S269.
- Edwards, M. B. (2015). The role of sport in community capacity building: An examination of sport for development research and practice. *Sport management review*, 18(1), 6-19.
- Eid, L., Lovecchio, N., & Bussetti, M. (2012). Physical and sport education in Italy. *Journal of Physical Education & Health-Social Perspective*, 1(2), 37-41.
- EMWF (2019) *Jump in Olympia. Stronger Woman through Sport*. European Charter of Women's Rights in Sports. Euro-Mediterranean Women's Foundation. Disponibil online la <https://www.euromedwomen.foundation/pg/en/documents/view/5795/jump-in-olympia-stronger-women-through-sport-european-charter-of-womens-rights-in-sports>. Accesat la 17 septembrie, 2019
- Erixon, F. (2010). The Europe 2020 strategy: time for Europe to think again. *European view*, 9(1), 29-37.
- EUR-LEX (2012). European dimension in sport European Parliament resolution of 2 February 2012 on the European dimension in sport. European Parliament. Disponibil online la : <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52012IP0025>. Accesat la 7 septembrie 2019.
- EUR-LEX (2017). Resolution of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, on the European Union Work Plan for Sport. Disponibil online: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A42017Y0615%2801%29>. Accesat la 21 noiembrie 2019.
- Eurobarometer (2018). Sport and physical activity. European Commission. Disponibil online: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2164>. Accesat la 18 februarie 2022.
- European Commission (2011). *Developing the European Dimension in Sport*, E.U. Disponibil online: <https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0012:FIN:en:PDF>. Accesat la 15.08.2019
- European Commission (2008) *EU Physical activity guidelines. Recommended policy actions in support of health-enhancing physical activity*. Fourth consolidated draft (Brussels, EU Working Group "Sport and Health")

- European Parliament (2012). European dimension in sport European Parliament resolution of 2 February 2012 on the European dimension in sport. Disponibil online la: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52012IP0025>. Accesat la 14 iunie 2019.
- Eurostat (2021) Databas for sport. Online, disponibil la <https://ec.europa.eu/eurostat/web/sport/data/database>. Accesat la 17 decembrie 2021
- Eurostat (2022). Body mass index (BMI) by sex, age and educational attainment level. Disponibil online: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/HLTH_EHIS_BM1E__custom_1162105/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=6f21bd9e-cbe6-4467-9821-2050435af363. Accesat la 11 martie 2022.
- Evald, J., & Halgreen, L. (2021). Sports Law in Denmark. Kluwer Law International BV.
- Evens, T., & Lefever, K. (2013). Watching the football game: Broadcasting rights for the European digital television market. *Journal of Sport and Social Issues*, 35(1), 33-49.
- FIFA (2019) 'The FIFA sponsorship programme', Online, disponibil la <https://www.fifa.com/about-fifa/commercial/partners>. Accesat la 26 Noiembrie 2019).
- García, B., & de Wolff, M. (2018). European law and the governance of sport. In *Research handbook on EU sports law and policy*. Edward Elgar Publishing.
- García, B., & Meier, H. E. (2017). Global sport power Europe? The efficacy of the European Union in global sport regulation. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 55(4), 850-870.
- García, B., & Weatherill, S. (2012). Engaging with the EU in order to minimize its impact: sport and the negotiation of the Treaty of Lisbon. *Journal of European public policy*, 19(2), 238-256.
- García, B., de Wolff, M., & Yilmaz, S. (2018). Issue framing and institutional constraints in EU agenda-setting: An analysis of European Union Sport Policy. *Journal of Contemporary European Research*, 14(1), 23-39.
- Garner, J., Humphrey, P. R., & Simkins, B. (2016). The business of sport and the sport of business: A review of the compensation literature in finance and sports. *International Review of Financial Analysis*, 47, 197-204.
- Gratton, C., Liu, D., Ramchandani, G., & Wilson, D. (2012). The global economics of sport. Routledge.
- Gregg, E. A., & Gregg, V. H. (2017). Women in sport: Historical perspectives. *Clinics in sports medicine*, 36(4), 603-610.
- Hallmann, K., & Artime, C. M. (2022). Sports and Cultural Volunteering: Competitive or Complementary Activities?. *VOLUNTAS: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, 1-13.
- Hallmann, K., Artime, C. M., Breuer, C., Dallmeyer, S., & Metz, M. (2017). Leisure participation: Modelling the decision to engage in sports and culture. *Journal of Cultural Economics*, 41(4), 467-487.
- Henry, I. (2013). Athlete development, athlete rights and athlete welfare: a European Union perspective. *The International journal of the history of sport*, 30(4), 356-373.
- Hino, Y., & Takeda, F. (2020). Market reactions to sport sponsorship announcements: Comparison between sponsors and their rivals. *Sport Management Review*, 23(3), 401-413.
- Holt, R. (1989) *Sport and the British: A modern history*. Oxford: Clarendon Press.
- Horne, J., & Manzenreiter, W. (2016). The production of the spectacle: conceptualising labour and global sports mega-events. In *Mega-Event Mobilities* (pp. 45-63). Routledge.
- Horne, J., Tomlinson, A., Whannel, G., & Woodward, K. (2012). *Understanding sport: A socio-cultural analysis*. Routledge.
- Howard, D. R. (2019). Financing sport. *International Journal of Sport Communication*, 12, 306-309.
- Howie, E. K., Guagliano, J. M., Milton, K., Vella, S. A., Gomersall, S. R., Kolbe-Alexander, T. L., & Pate, R. R. (2020). Ten research priorities related to youth sport, physical activity, and health. *Journal of physical activity and health*, 17(9), 920-929.
- Hristovski, R., Aceski, A., Balague, N., Seifert, L., Tufekciovski, A., & Cecilia, A. (2017). Structure and dynamics of European sports science textual contents: analysis of ECSS abstracts (1996–2014). *European journal of sport science*, 17(1), 19-29.
- Hughes, M. (2019). Sports analysis. In *Essentials of performance analysis in sport* (pp. 75-85). Routledge.
- Ibsen, B., Nichols, G., & Elmoose-Østerlund, K. (2016). Sports club policies in Europe. A comparison of the public policy context and historical origins of sports clubs across ten European countries.
- Kaplan, V. (2014). UEFA financial fairplay regulations and European Union antitrust law complications. *Emory Int'l L. Rev.*, 29, 799.
- Keresztes, N., Piko, B. F., Pluhar, Z. F., & Page, R. M. (2008). Social influences in sports activity among adolescents. *The journal of the Royal Society for the Promotion of Health*, 128(1), 21-25.
- Khan, K. M., Thompson, A. M., Blair, S. N., Sallis, J. F., Powell, K. E., Bull, F. C., & Bauman, A. E. (2012). Sport and exercise as contributors to the health of nations. *The Lancet*, 380(9836), 59-64.
- King, N. (2013). "Sport for All" in a financial crisis: survival and adaptation in competing organisational models of local authority sport services. *World leisure journal*, 55(3), 215-228.
- Kissane, R. J., & Winslow, S. (2016). Bonding and abandoning: Gender, social interaction, and relationships in fantasy sports. *Social Currents*, 3(3), 256-272.
- Kokko, S. (2014). Sports clubs as settings for health promotion: Fundamentals and an overview to research. *Scandinavian journal of public health*, 42(15_suppl), 60-65.
- Kokolakakis, T., Lera-Lopez, F., & Panagouleas, T. (2012). Analysis of the determinants of sports participation in Spain and England. *Applied Economics*, 44(21), 2785-2798.
- Krane, V. (2016). Sport for LGBT athletes. *Routledge International Handbook of Sport Psychology*. Routledge.
- Krems, C., Luhrmann, P. M., & Neuhauser-Berthold, M. (2004). Physical activity in young and elderly subjects. *Journal of sports medicine and physical fitness*, 44(1), 71.
- Laine, A., & Vehmas, H. (2017). Getting a grip on the private sport sector in Europe. In *The private sport sector in Europe* (pp. 1-16). Springer, Cham.
- Lechner, M., & Downward, P. (2017). Heterogeneous sports participation and labour market outcomes in England. *Applied Economics*, 49(4), 335-348.
- Lee, J. E., Pope, Z., & Gao, Z. (2018). The role of youth sports in promoting children's physical activity and preventing pediatric obesity: a systematic review. *Behavioral Medicine*, 44(1), 62-76.
- Lewis, J. (2016). The European Council and the Council of the European Union. *Politics in the European Union*, 138-54.
- Lisbon Treaty (2007). *International Council of Sport*. Disponibil online la: <https://www.icsspe.org/system/files/EU%20%20Lisbon%20Treaty%20%28Art%20165%29.pdf>. Accesat la 23 mai 2020.
- Litvishko, O. V., Vysotskaya, T. P., Bodrov, I. M., Nosov, S. M., & Buyanova, T. V. (2019). Ways to improve efficiency of professional sports financing mechanisms. *Theory and Practice of Physical Culture*, (9), 34-34.
- Maguire, J., Jarvie, G., Mansfield, L. & Bradley, J. (2002) *Sport worlds: A sociological perspective*, Leeds: Human Kinetics.

- Maguire, J. (2013). 'Real politic' or 'ethically based': Sport, globalization, migration and nation-state policies. In *Sport and Foreign Policy in a Globalizing World* (pp. 109-124). Routledge.
- Marcén, M. (2016). The Bosman ruling and the presence of native football players in their home league: the Spanish case. *European journal of law and economics*, 42(2), 209-235.
- Margoni, T. (2016). The protection of sports events in the EU: Property, intellectual property, unfair competition and special forms of protection. *IIC-International Review of Intellectual Property and Competition Law*, 47(4), 386-417.
- Marks-Bielska, R. (2017). The Role of Local Authorities in Creating Conditions for the Development of Economic Activities: a Case Study of Rural Municipalities in Poland. In *International scientific conference Rural Development 2017* (pp. 1179-1183).
- McComb, D.G. (2004) *Sports in world history*, London: Routledge
- McCuaig, L., & Quennerstedt, M. (2018). Health by stealth—exploring the sociocultural dimensions of salutogenesis for sport, health and physical education research. *Sport, education and society*, 23(2), 111-122.
- Meier, H. E., & García, B. (2013). Abandoning hopes for veto power: institutional options for sport governing bodies in the European Union. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 5(3), 421-443.
- Mielke, G. I., Bailey, T. G., Burton, N. W., & Brown, W. J. (2020). Participation in sports/recreational activities and incidence of hypertension, diabetes, and obesity in adults. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 30(12), 2390-2398.
- Mineiro, J. (2020). Challenges of Certification and Training: Looking into the Future. In *The Future of Orthopaedic Sports Medicine* (pp. 125-127). Springer, Cham.
- Mirabelli, M. H., Devine, M. J., Singh, J., & Mendoza, M. (2015). The preparticipation sports evaluation. *American family physician*, 92(5), 371-376.
- Morgan, H., & Parker, A. (2017). Generating recognition, acceptance and social inclusion in marginalised youth populations: The potential of sports-based interventions. *Journal of Youth Studies*, 20(8), 1028-1043.
- Moustakas, L. (2021). Sport and social cohesion within European policy: A critical discourse analysis. *European Journal for Sport and Society*, 1-18.
- MTS (2021). Acte normative in vigoare. Anunturi publicare proiecte. Programe. Ministerul Tineretului si Sportului din Romania.
- Muñoz-Bullón, F., Sanchez-Bueno, M. J., & Vos-Saz, A. (2017). The influence of sports participation on academic performance among students in higher education. *Sport Management Review*, 20(4), 365-378.
- Mutz, M., & Müller, J. (2021). Social stratification of leisure time sport and exercise activities: comparison of ten popular sports activities. *Leisure Studies*, 40(5), 597-611.
- Nafziger, J. A. (2011). European and North American models of sports organization. In *Handbook on International Sports Law*. Edward Elgar Publishing.
- Naul, R. (2014). The European Union and Olympism: "Coubertin Plan" and Youth Olympics. *Journal of Olympic History*, 22(2), 53-59.
- Neale, W. C. (1964). The peculiar economics of professional sports. *The quarterly journal of economics*, 78(1), 1-14.
- Nichols, G. (2017). Volunteering in community sports associations: A literature review. *Voluntaristics Review*, 2(1), 1-75.
- Nye, E., Eberman, L., & Armstrong, K. (2017). Workplace discrimination in athletics and healthcare. *Journal of Contemporary Athletics*, 11(3), 167-172.
- Oliveira, A., Monteiro, Â., Jácome, C., Afreixo, V., & Marques, A. (2017). Effects of group sports on health-related physical fitness of overweight youth: A systematic review and meta-analysis. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 27(6), 604-611.
- Olympics.org. (2021) 'Official website of the Olympic Movement', Online, Available <http://www.olympic.org/> (accessed 15 November 2011).
- Opolska, I., & Proskina, L. (2019). International and Latvian legislation on sport. In *Economic Science for Rural Development Conference Proceedings* (No. 52).
- Osipov, A., & Vonog, V. (2016). Ensuring a possibility of high quality training of students as sports volunteers for competitions in terms of organizing and running Universiade-2019. *Journal of Physical Education and Sport*, 16(2), 361.
- Ourworldindata (2018). Burden of Disease. [Ourworldindata.org](http://ourworldindata.org)
- Pan, H. (2011). Research on sports industry system in Germany. In *Education Management, Education Theory and Education Application* (pp. 93-100). Springer, Berlin, Heidelberg.
- Parent, M., & O'Brien, D. (2018). Organisation theory and sport management. In *Managing sport business* (pp. 179-205). Routledge.
- Partington, N. (2018). Volunteering and EU sports law and policy. In *Research handbook on EU sports law and policy*. Edward Elgar Publishing.
- Pasimeni, F., & Pasimeni, P. (2016). An institutional analysis of the Europe 2020 strategy. *Social Indicators Research*, 127(3), 1021-1038.
- Pawlowski, T., Nalbantis, G., & Coates, D. (2018). Perceived game uncertainty, suspense and the demand for sport. *Economic Inquiry*, 56(1), 173-192.
- Păuna, R. D., Pinteau, A., Lazar, P. S., & Maier, D. (2020). The Effects of Financing Sports Activities on International Sports Performance and on the Population's Health, *International Journal of academic research in business and social sciences*, 10(10), 950-965
- Păuna, R. D., Câmpan, N., & Borlea, S.N. (2022). Fiscal, Economic, Health and Cultural Indicators Connected with the Development of Sport, *International Journal of academic research in business and social sciences*, 12(4), 422-439.
- Petry, K., Steinbach, D., & Tokarski, W. (2004). Sport systems in the countries of the European Union: similarities and differences. *European Journal for Sport and Society*, 1(1), 15-21.
- Pinteau, A., Păuna, R. D., & Lazăr, P. S. (2020). The Effect of the Private Health Insurances and Health Financing on the Population Health in the European Countries. *International Journal of academic research in business and social sciences*, 10(10), 143-158
- PO of the EU (2018). Study on the contribution of sport to economic growth and employment in the EU. Publications Office of the EU.
- Pope, N., Kuhn, K. A. L., & Forster, J. J. (Eds.). (2009). *Digital Sport for Performance Enhancement and Competitive Evolution: Intelligent Gaming Technologies: Intelligent Gaming Technologies*. IGI Global.
- Quintal, C., & Lopes, J. (2016). Equity in health care financing in Portugal: findings from the household budget survey 2010/2011. *Health Economics, Policy and Law*, 11(3), 233-252.
- Raithel, S., Taylor, C. R., & Hock, S. J. (2016). Are Super Bowl ads a super waste of money? Examining the intermediary roles of customer-based brand equity and customer equity effects. *Journal of Business Research*, 69(9), 3788-3794.

- Reeves, A. (2012). Social stratification, gender and sport participation. *Sociological Research Online*, 17(2), 1-17.
- Rodríguez, P., Humphreys, B. R., & Simmons, R. (Eds.). (2017). *The Economics of Sports Betting*. Edward Elgar Publishing.
- Rogulski, A., & Miettinen, S. (2009). The EU and sport: the implementation of the White Paper on Sport and future prospects. *International Journal of Sport Policy*, 1(3), 245-251.
- Rossi, M. (2016). Inconsistent Legislation. In *Rational Lawmaking under Review* (pp. 189-208). Springer, Cham.
- Rottenberg, S. (1956). The baseball players' labor market. *Journal of political economy*, 64(3), 242-258.
- Sandy, R. (2017). The economics of sport: An international perspective. *Macmillan International Higher Education*.
- Scheerder, J., Vanreusel, B., & Taks, M. (2005). Stratification patterns of active sport involvement among adults: Social change and persistence. *International review for the sociology of sport*, 40(2), 139-162.
- Seippel, Ø. (2017). Sports and nationalism in a globalized world. *International Journal of Sociology*, 47(1), 43-61.
- Sherry, E., Osborne, A., & Nicholson, M. (2016). Images of sports women: A review. *Sex Roles*, 74(7), 299-309.
- Siekman, R., & Soek, J. (2010). Models of sport governance in the European Union: the relationship between state and sport authorities. *The International Sports Law Journal*, (3-4), 93-101.
- Smart, B. (2007). Not playing around: Global capitalism, modern sport and consumer culture. *Global Networks*, 7 (2), 113-134.
- Smart, B. (2018). Consuming Olympism: Consumer culture, sport star sponsorship and the commercialisation of the Olympics. *Journal of Consumer Culture*, 18(2), 241-260.
- Spaaij, R., & Westerbeek, H. (2010). Sport business and social capital: a contradiction in terms?. *Sport in Society*, 13(9), 1356-1373.
- Stănescu, M., Bota, A., Bejan-Muresan, R., & Corlaci, I. (2020). Sport Activities in Romania-A Tool for Social Innovation. *Romanian Journal for Multidimensional Education/Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*, 12(1).
- Summerley, R. (2020). The development of sports: A comparative analysis of the early institutionalization of traditional sports and e-sports. *Games and Culture*, 15(1), 51-72.
- Szymanski, S. (2012). Sport financing and governance in Europe. In *Contemporary issues in sports economics*. Edward Elgar Publishing.
- Tarlow, P. (2017). *Sports travel security*. Butterworth-Heinemann.
- Tasaddoghi, Z., Razavi, S. M. H., & Amirnezhad, S. (2020). Designing a success model for entrepreneurs in sports businesses. *Annals of Applied Sport Science*, 8(3), 1-17.
- Tătar, C. F., Herman, G. V., & Pețan, P. (2018). Sport and physical activity engagement in Romania. *Geosport for Society*, 8(1), 40-50.
- Terzić, A., Demirović, D., Petrevska, B., & Limbert, W. (2021). Active sport tourism in Europe: Applying market segmentation model based on human values. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 45(7), 1214-1236.
- Tolgfors, B. (2020). Promoting integration through physical education (?). *Sport, Education and Society*, 25(9), 1029-1042.
- Tomlinson, A. (2004). Olympic survivals: The Olympic Games as a global phenomenon. In *Global Politics of Sport (Sport in the Global Society)* (pp. 46-62). Routledge.
- Trenberth, L. (2012). The sport business industry. In L. Trenberth & D. Hassan (Eds.), *Foundations of sport management. Managing sport business. An introduction* (pp. 3-16). Milton Park, Abingdon, Oxon, and New York, NY: Routledge.
- UEAPME - European Association of Craft, Small and Medium-sized Enterprises (2012). *UEAPME position on ERASMUS FOR ALL: the EU programme for education, training, youth and sport 2014-2020*.
- Van Tuyckom, C., & Scheerder, J. (2010). Sport for all? Insight into stratification and compensation mechanisms of sporting activity in the 27 European Union member states. *Sport, education and society*, 15(4), 495-512.
- Velema, T. A. (2018). A game of snakes and ladders: Player migratory trajectories in the global football labor market. *International Review for the Sociology of Sport*, 53(6), 706-725.
- Verheyden, D. (2010). The organization of sports in France. *The International Sports Law Journal*, (1-2), 25-30.
- Waardenburg, M., & Nagel, S. (2019). Social roles of sport organisations: developments, contexts and challenges. *European Journal for Sport and Society*, 16(2), 83-87.
- Weatherill, S. (2014). *European sports law. Collected Papers*, The Hague
- Whannel, G. (2005) 'The five rings and the small screen: television, sponsorship, and new media in the Olympic Movement', in K. Young and K.B. Wamsley (eds), *Global Olympics: historical and sociological studies of the modern Games*, London: Elsevier
- Whannel, G. (2014). The paradoxical character of live television sport in the twenty-first century. *Television & New Media*, 15(8), 769-776.
- WHO (2018). *Global Health Observatory*, World Health Organization.
- Williams, D. P., & Seifried, C. (2013). The history of tax code alterations as a financing mechanism for sport venue construction. *Sport History Review*, 44(2), 165-185.
- World Bank. (2018). *Indicators: Economy & Growth, Population*. Washington, DC: World Bank.
- Yang, S., Xu, J., & Yang, R. (2020). Research on coordination and driving factors of sports industry and regional sustainable development - Empirical research based on panel data of provinces and cities in eastern China. *Sustainability*, 12(3), 813-827
- Zhang, J. (2016). Regression analysis-based sports intervention and promotion to old people happiness index. *Journal of Computational and Theoretical Nanoscience*, 13(12), 10178-10181.